

Přednáška 4

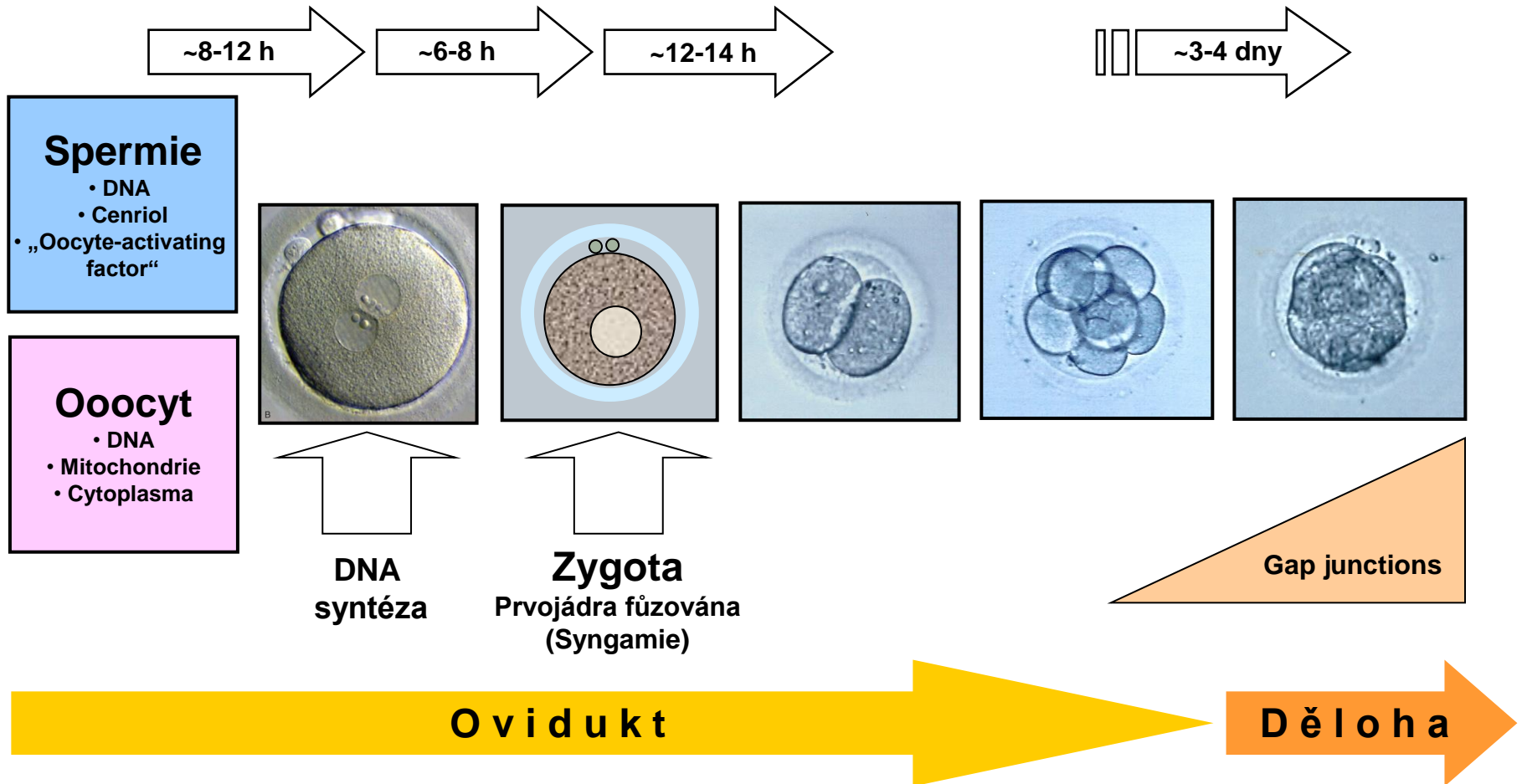
Biologie reprodukce & Embryologie

- Rýhování embrya
- Implantace
- Přenos somatického jádra – klonování
- Gastrulace
- Plodové obaly
- Placenta

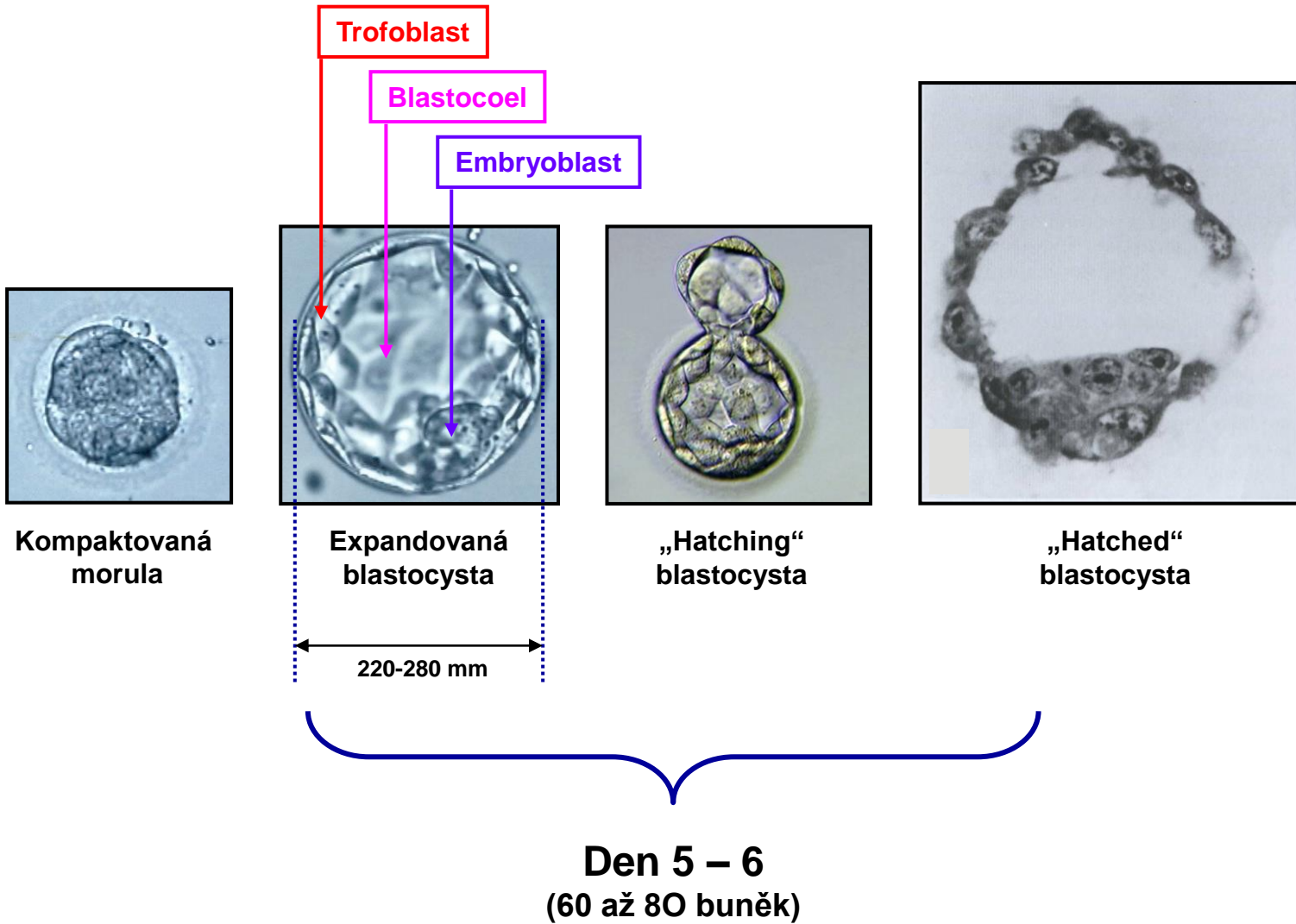
Brno, Březen 2022

Oplození

Vznik zygoty a první buněčná dělení

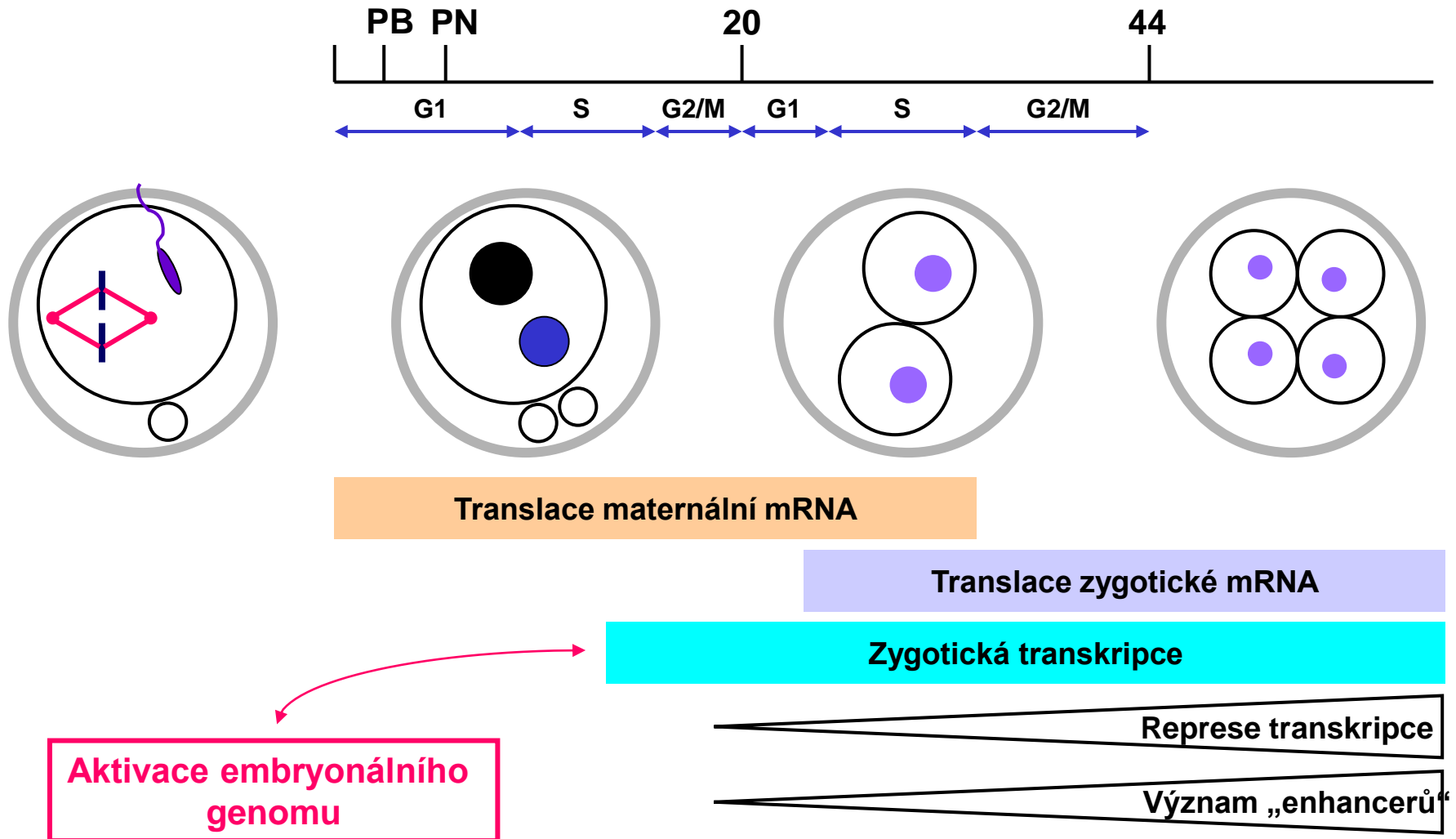
Vývoj blastocysty

Časný vývoj lidského embrya

Vajíčko – výkonný regulátor exprese genů

Aktivace embryonálního genomu

Nepředstavuje jednu diskrétní událost
(první známky již v zygotě, u člověka maximum ve 4-
až 8-buněčném embryu)

Dva typy transkriptů

Transkripty nahrazující
degradované maternální
mRNA

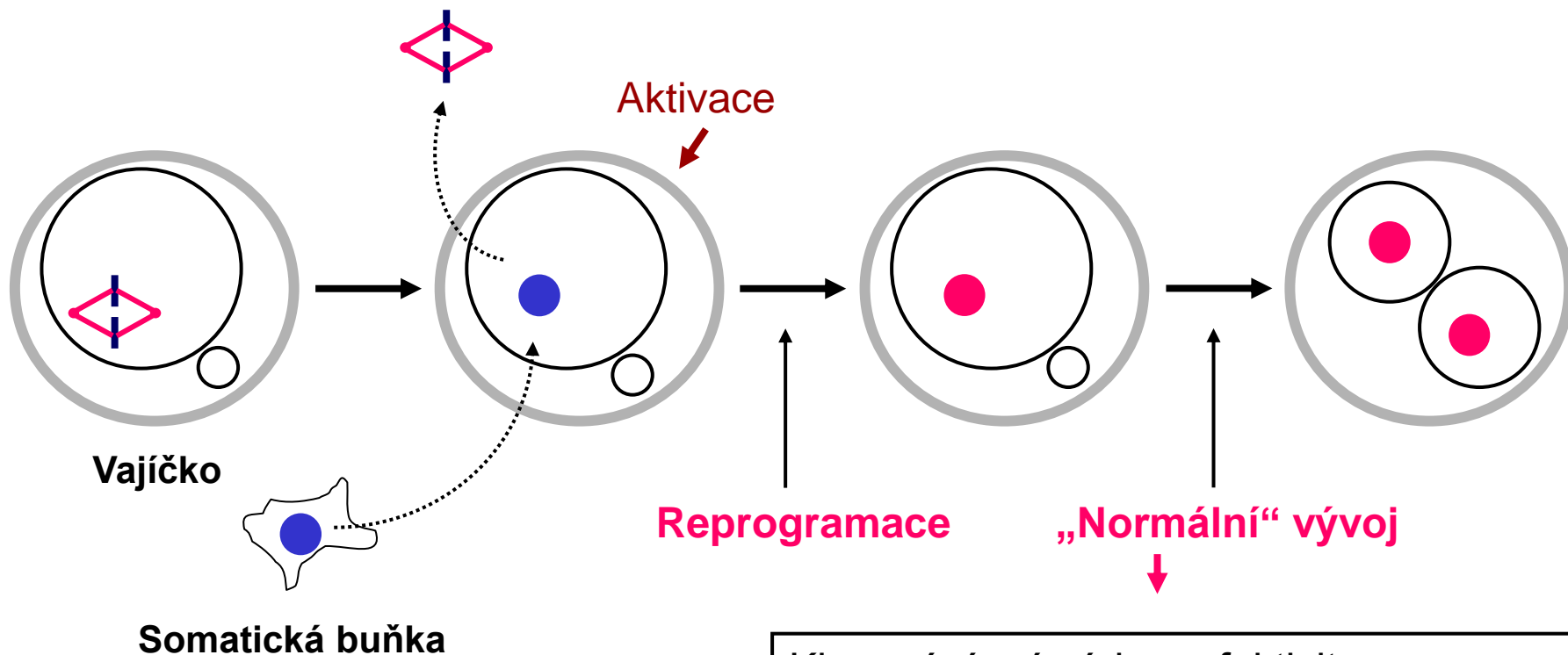
Nové transkripty určující
zcela nový vzor genové
exprese

Je „zodpovědný“ za ustavení stavu totipotence blastomer

&

Představuje fenomén označovaný REPROGRAMACE genomu

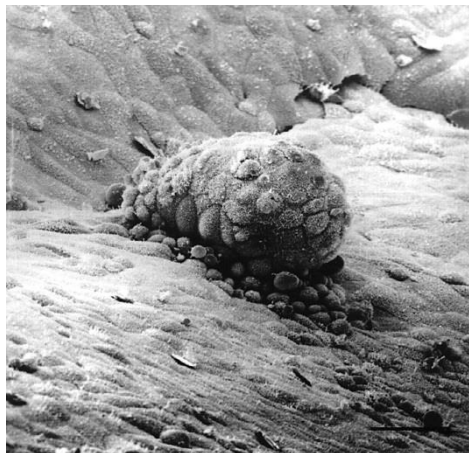
Přenos jádra (klonování) - princip

Klonování má nízkou efektivitu (1-3%)

Reprogramace je pomalá a nejspíš nekompletní (výsledkem je abnormální exprese genů,)

Účinnost reprogramace je závislá na mnoha faktorech (typ somatické buňky, stadium buněčného cyklu, ...)

Implantace blastocysty

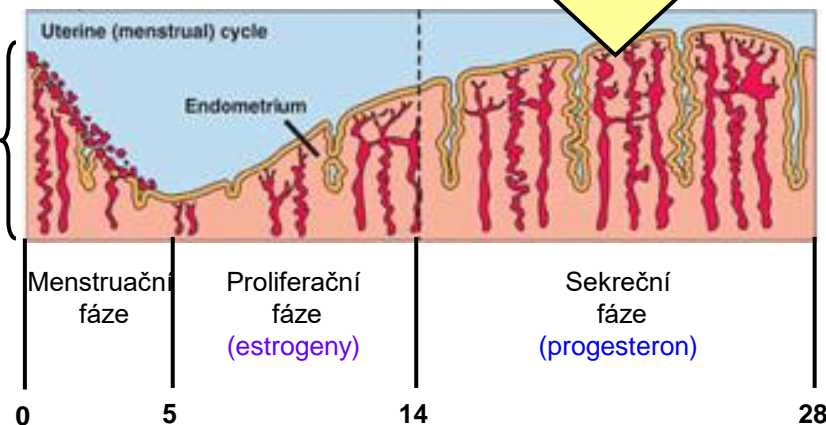
Molekulární hráči

Selektin na trofoblastu + glykoproteiny na epitelu
 Integriny + Laminin, Fibronektin
 IGF1, IGF2, VEGF
 Metaloproteinázy + jejich tkáňové inhibitory

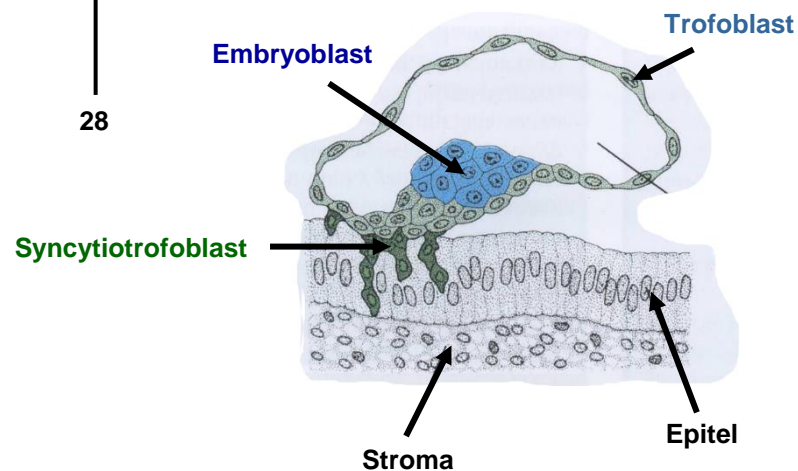
Progesteron
 hCH
 Prostaglandiny

Funkční zóna endometria

kompaktní
 +
 spongiózní
 +
 bazální

Ovulace
 následovaná
 Oplozením

Implantace blastocysty

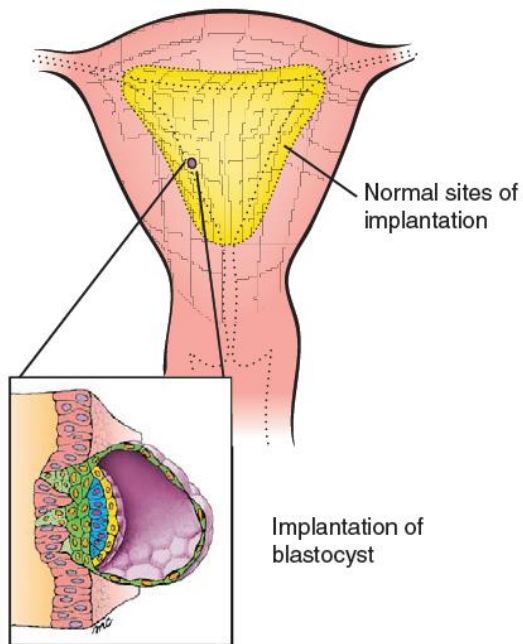

<http://myselfishgenes.blogspot.hu/2013/05/what-happens-to-my-embryos-if-they-do.html>

Implantace blastocysty – místo implantace

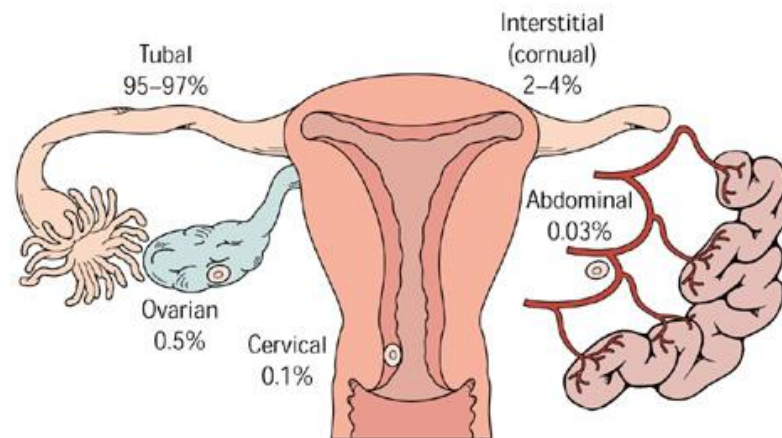
Normální

(zadní, horní a přední stěna dělohy)

Abnormální

(0,25 až 1% implantací)

Implantace – Druhý týden (1)

Ukončení implantace + Další embryonální vývoj

Trofoblast

- Pokračující invaze do endometria
- Destrukce kapilár a žlázek
- Pohlcování apoptotických buněk (Fas/Fas ligand)

Cytotrofoblast

- Mitoticky se dělicí buňky (jedna vrstva)
- Zdroj buněk syncytiotrofoblastu

Syncytiotrofoblast

- Fúzané buňky (nědělicí se, mnohojaderné)
- Produkce hCG (stimuluje CL)

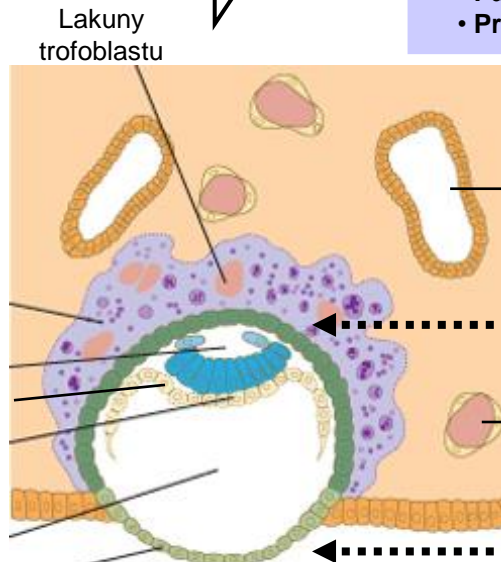
Stav ve dni 8

Syncytiotrofoblast

Amniová dutina
Epiblast
Hypoblast

Blastocoel

Cytotrofoblast

Děložní žláзка

Endometriální kapilára

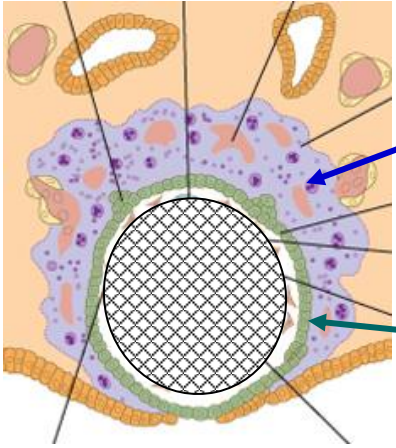
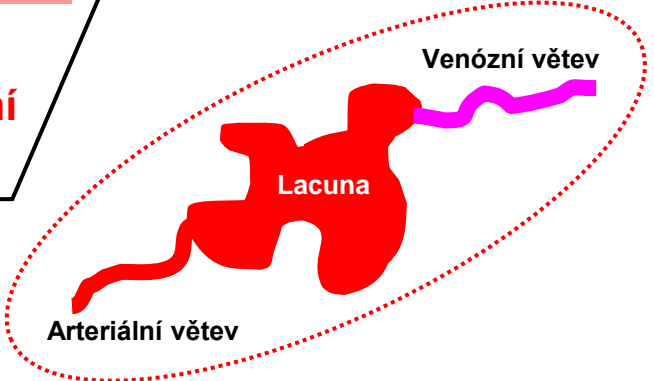
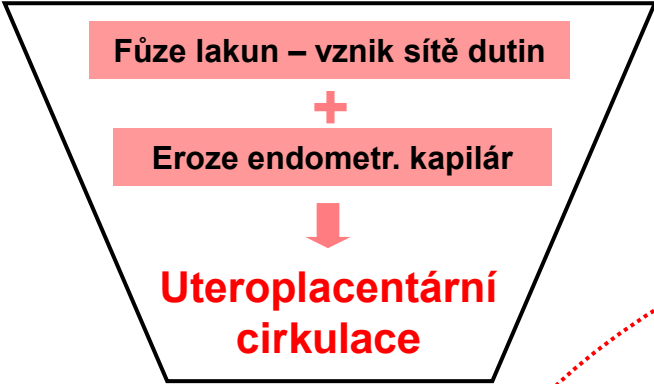
Embryonální pól

Abembryonální pól

Implantace – Druhý týden (2)

Deciduální reakce endometria

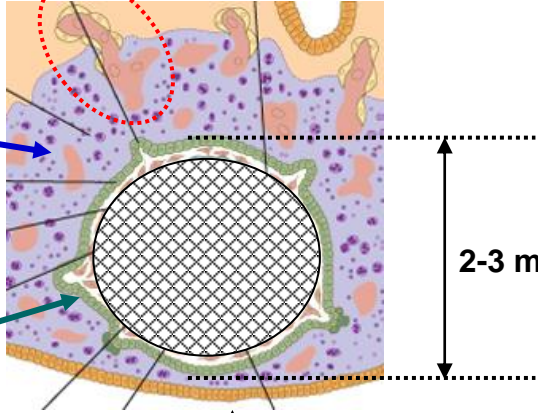
- Rozrůstání kapilár
- Diferenciace fibroblastů, akumulace glykogenu a lipidů

Stav ve dni 10

Syncytiotrofoblast
Houbovitá struktura

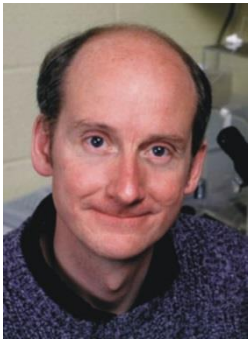
Cytotrofoblast

Stav ve dni 12

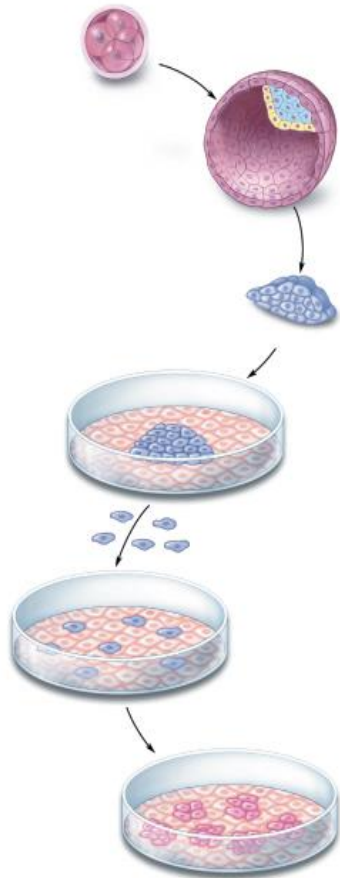
Epitelizace
místa implantace

2-3 mm

Lidské embryonální kmenové (hES) buňky

(Thompson et al, 1998)

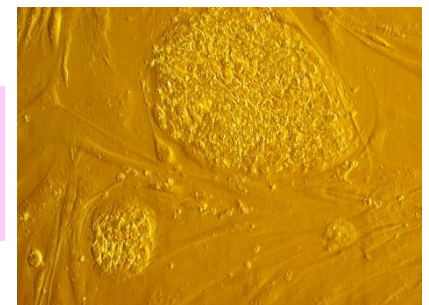
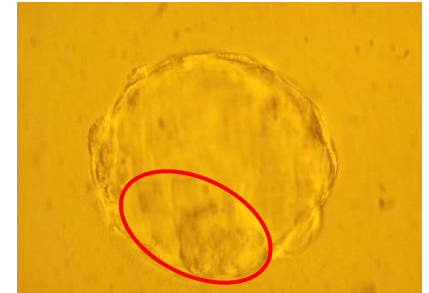

Časně embryo ve stadiu blastocysty

Izolace embryoblastu (ICM - Inner Cell Mass)

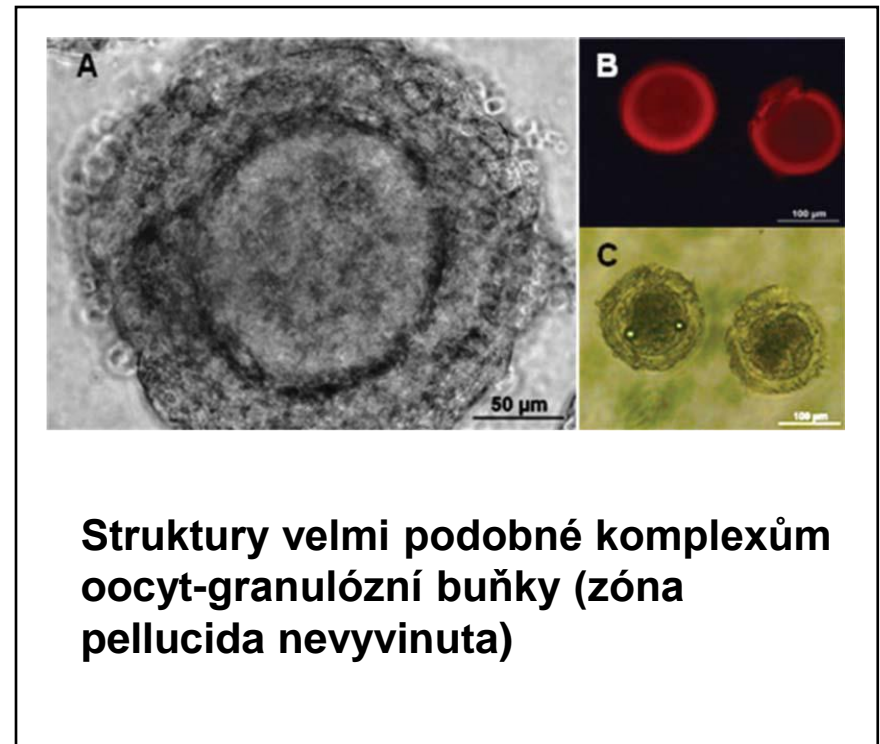
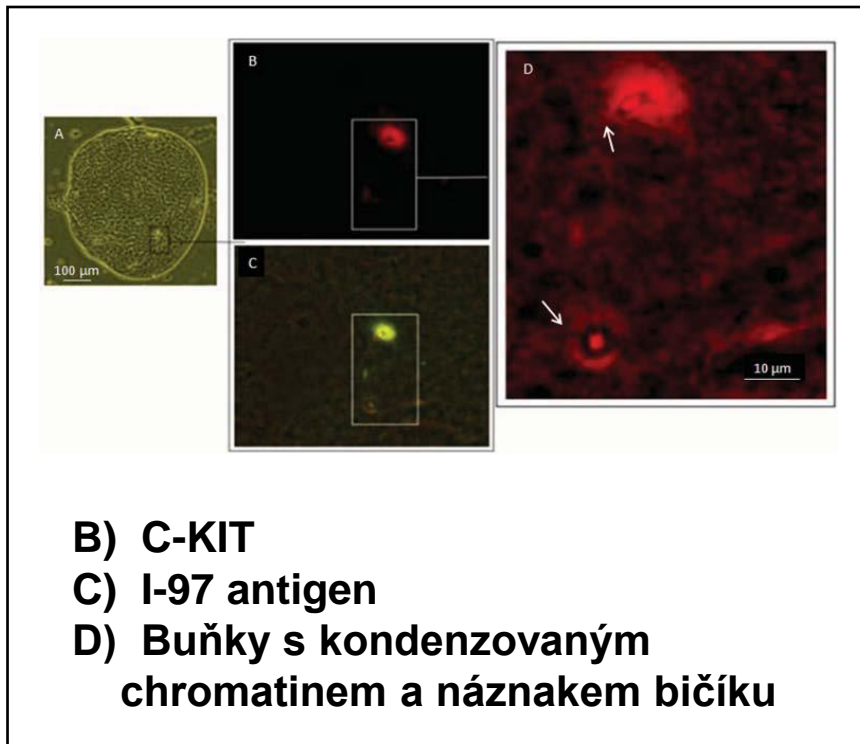
Přenesení izolovaného embryoblastu do
in vitro podmínek (+ podpůrné buňky + FGF-2)

Propagace v kultuře mechanickou či
enzymatickou
disagregací (opakovaným pasážováním)

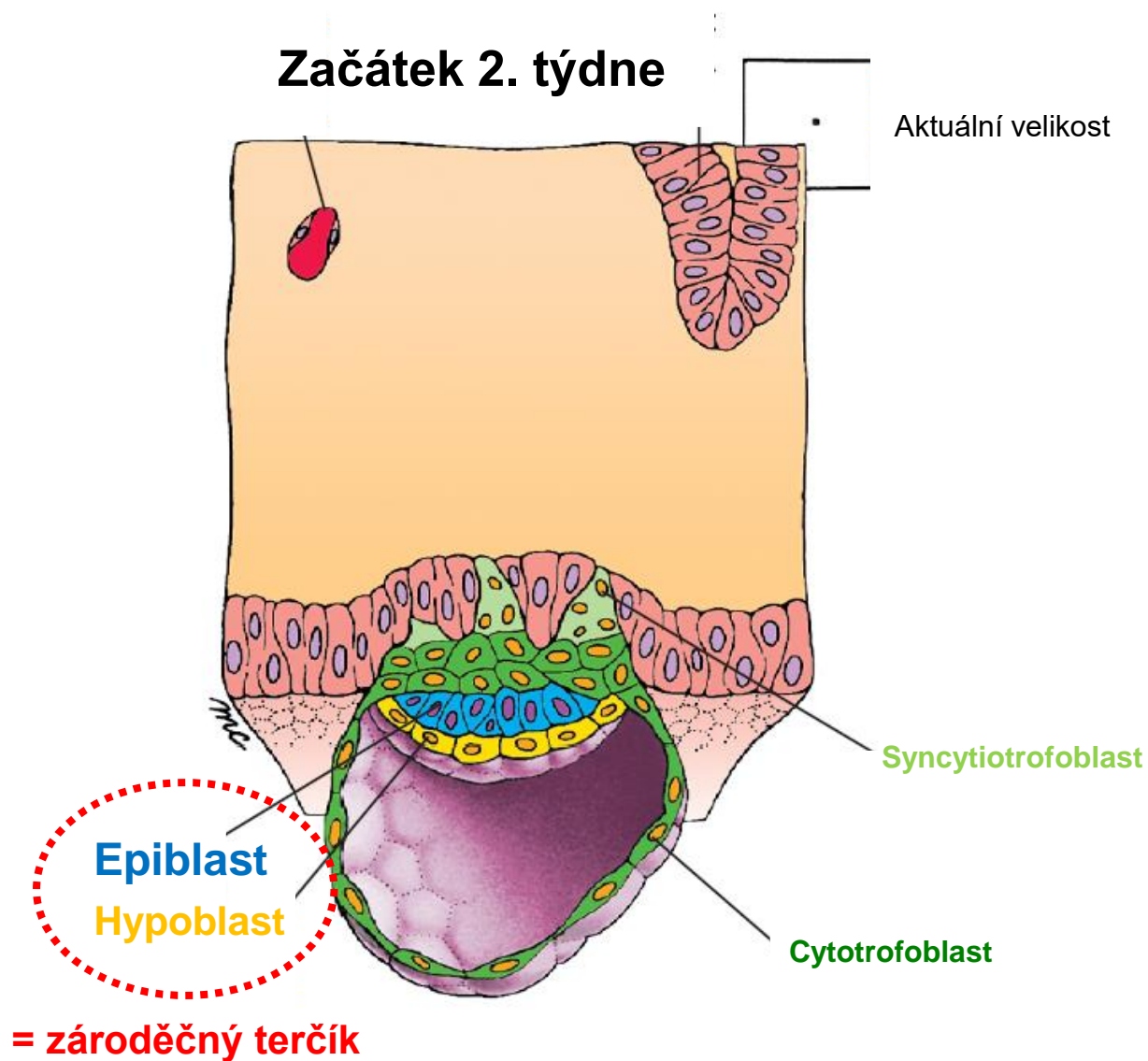

Derivace postmeiotických zárodečných buněk z lidských ES buněk

Prof. Harry Moore, University of Sheffield, 2009

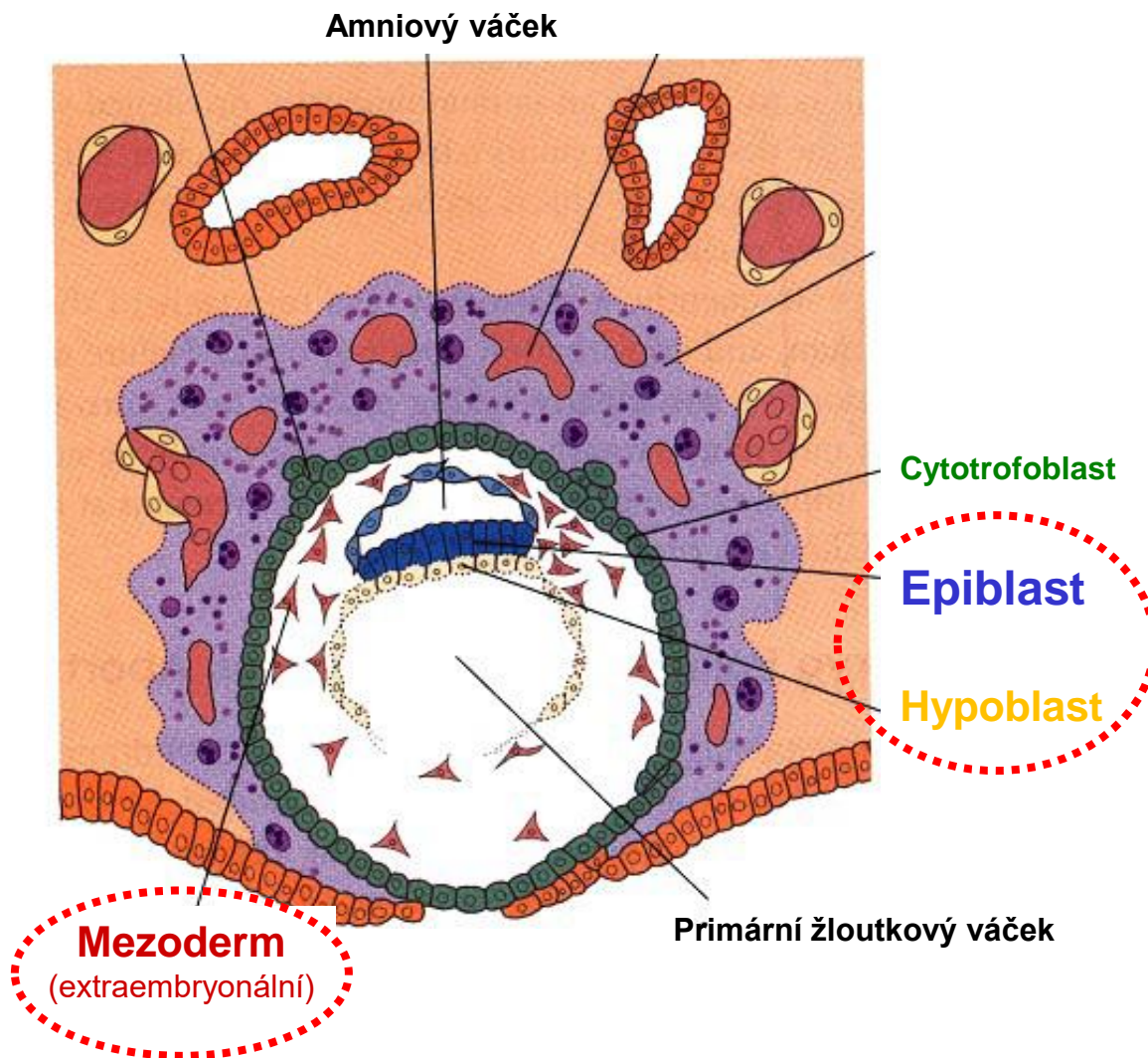

Gastrulace – formování tří zárodečných vrstev

Gastrulace – formování tří zárodečných vrstev

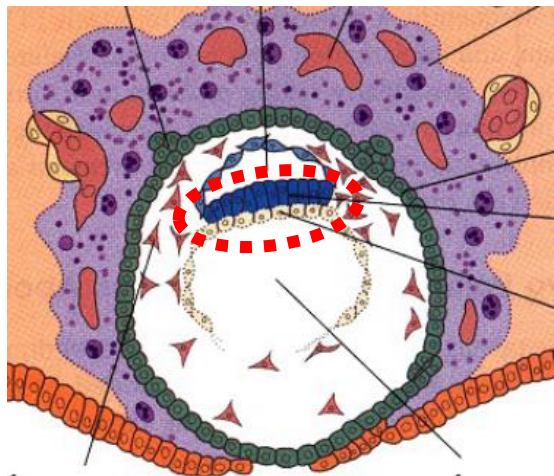
Den 8 až 9

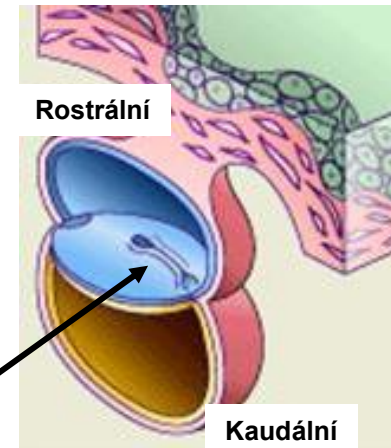
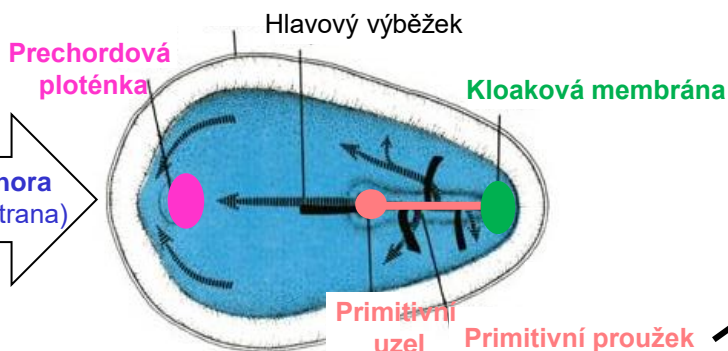
Gastrulace – formování tří zárodečných vrstev

Zárodečný terčik – poprvé cca den 6 až 7

Pohled shora
(dorzální strana)

Rostrální ← → Kaudální

Příčný řez

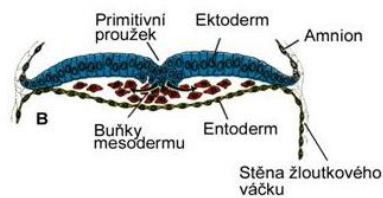
Primitivní proužek
(+ primitivní rýha)

Ektoderm

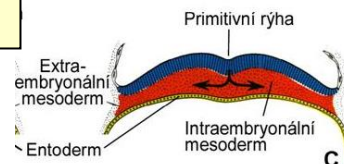
Entoderm

Mezoderm

Specifikace
Mezodermu
+ Endodermu
(zvětšený náhled)

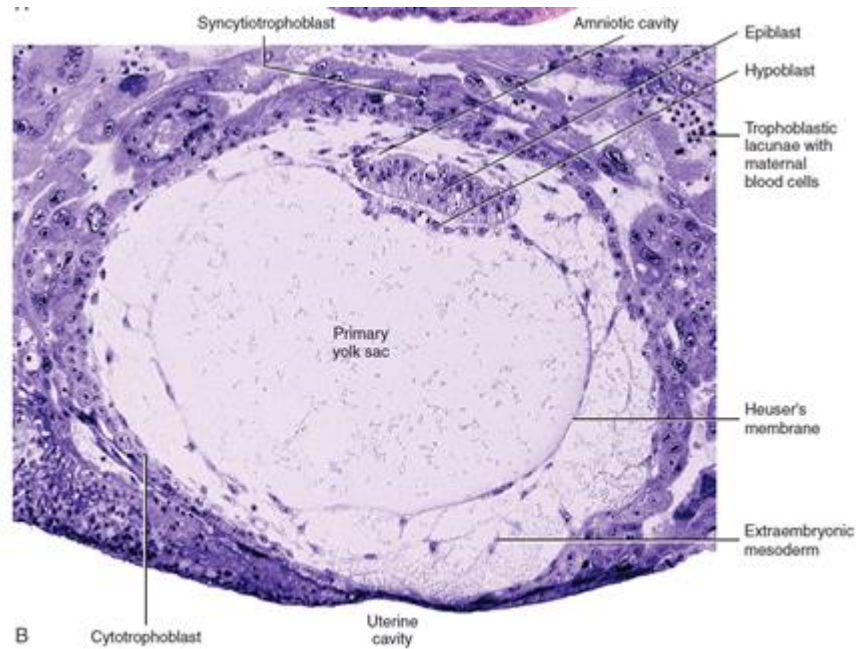
= epithelo-mezenchymální
„transformace“

C

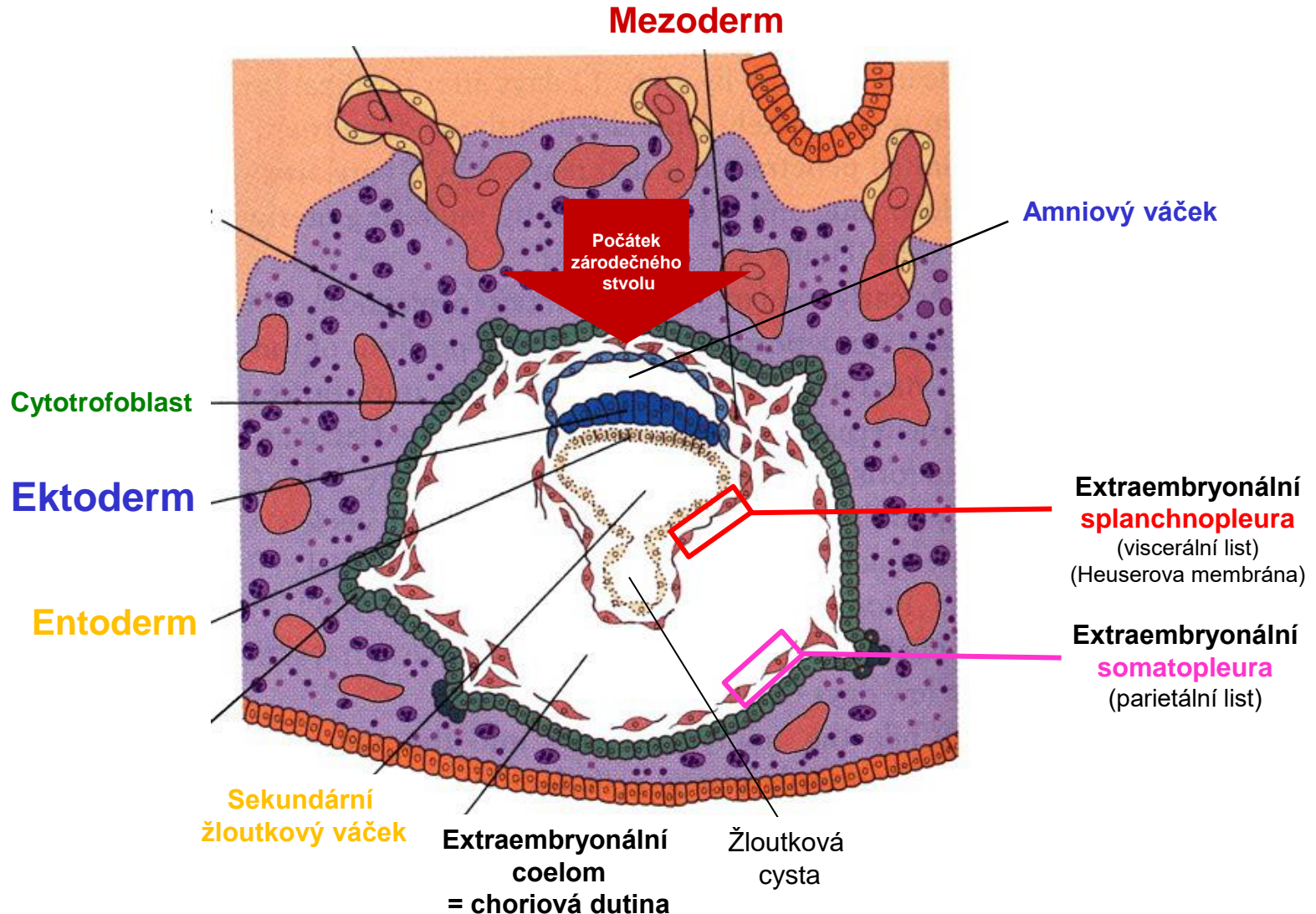
Gastrulace – formování tří zárodečných vrstev

Den 9 – primární žloutkový váček

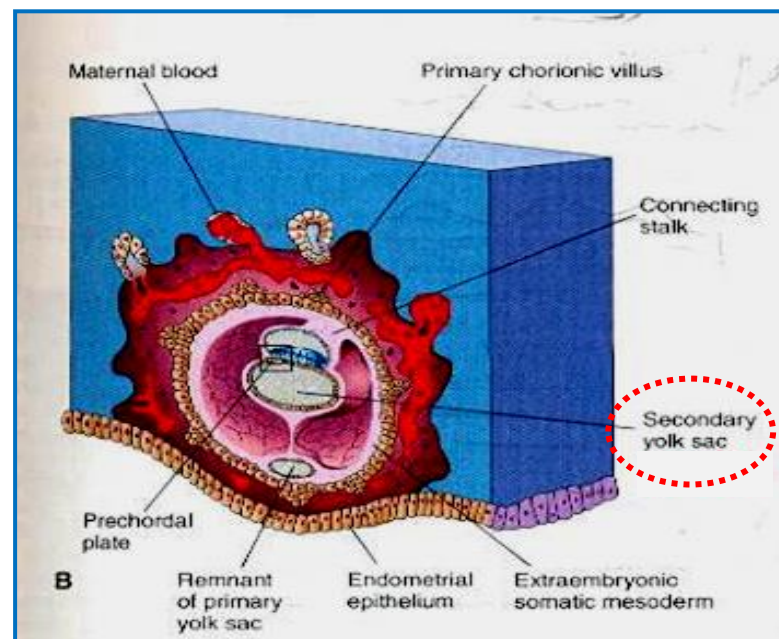
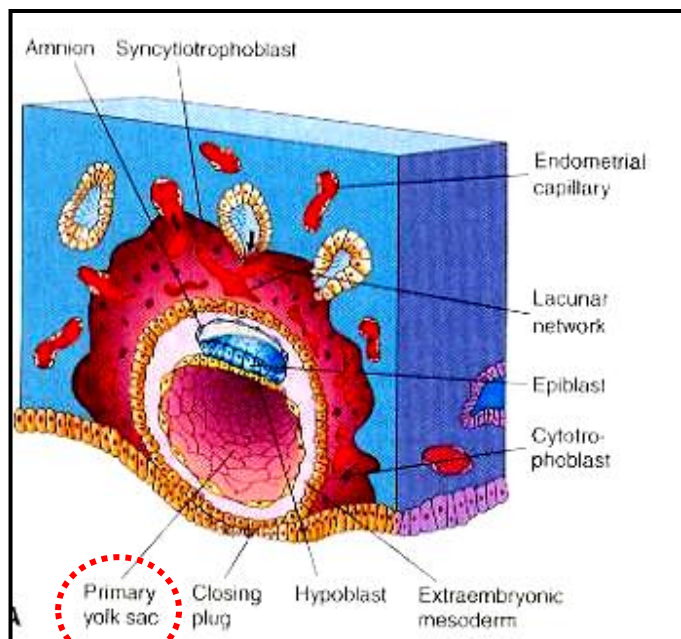
Gastrulace – formování tří zárodečných vrstev

Den 12 - 13

Extraembryonální struktury – žloutkový váček 1

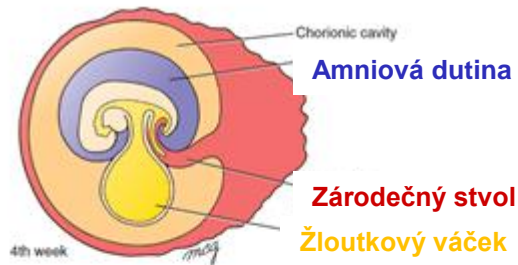
Konec 2. týdne

Stěna žl. váčku = entoderm + mezoderm

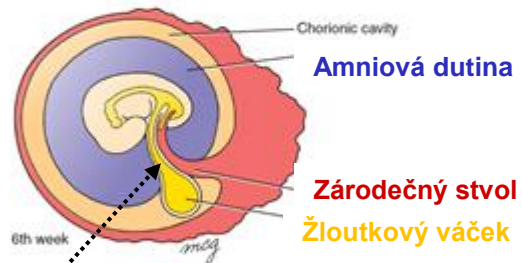
Heuserova membrána

Extraembryonální struktury – žlutkový váček 2

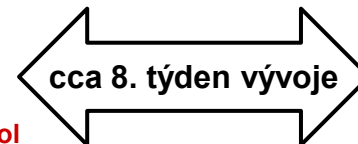
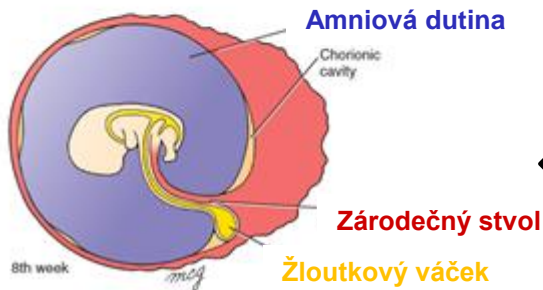
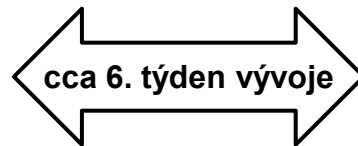

Funkce žlutkového váčku:

- neobsahuje žloutek
- 3. týden – hematopoéza (od. 6. týdne v játrech)
- 3.- 4. týden – PGC
- 4. týden – začlenění do primitivního střeva
- od 6. týdne – oddělení od střeva – obliterace
- abnormální perzistence - Meckelovo divertikum

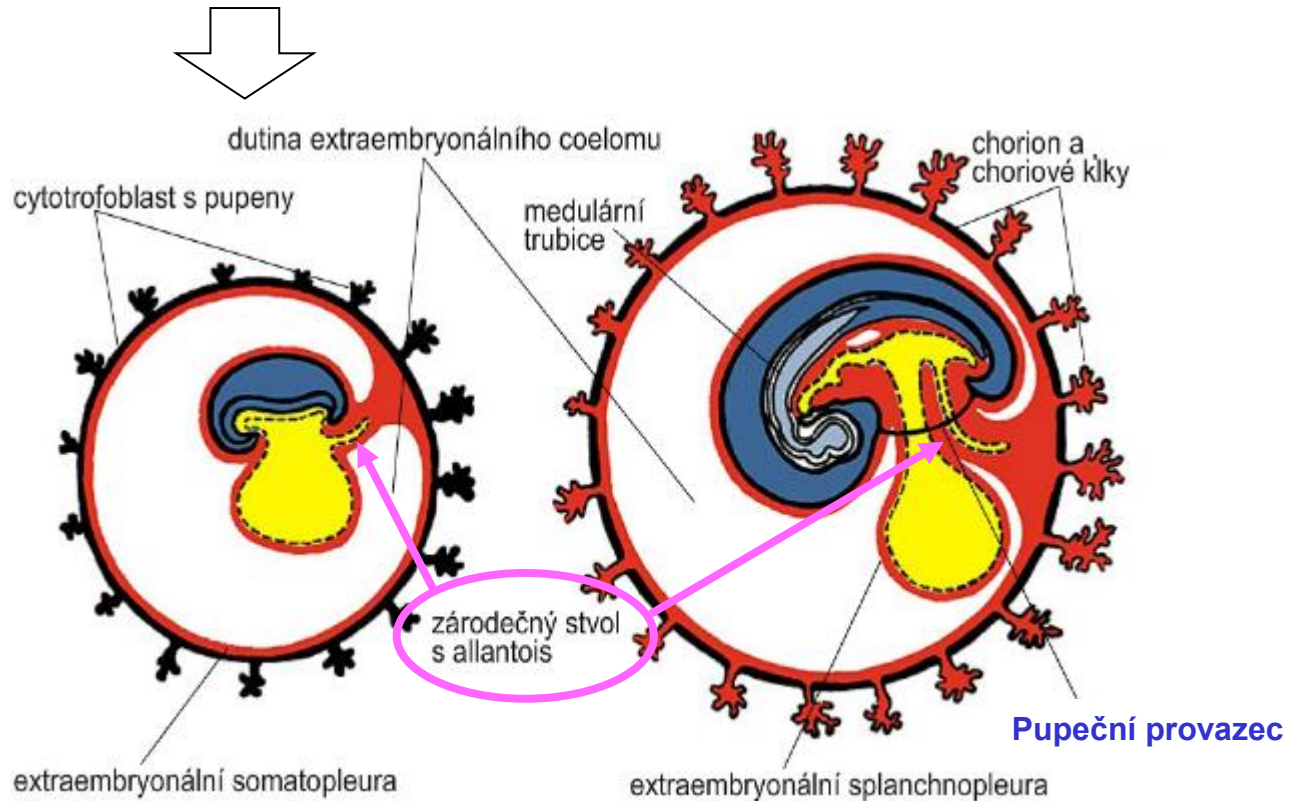

Ductus omphaloentericus

Extraembryonální struktury – alantois

Začátek 3. týdne vývoje - výchlípka kaudální stěny žloutkového váčku

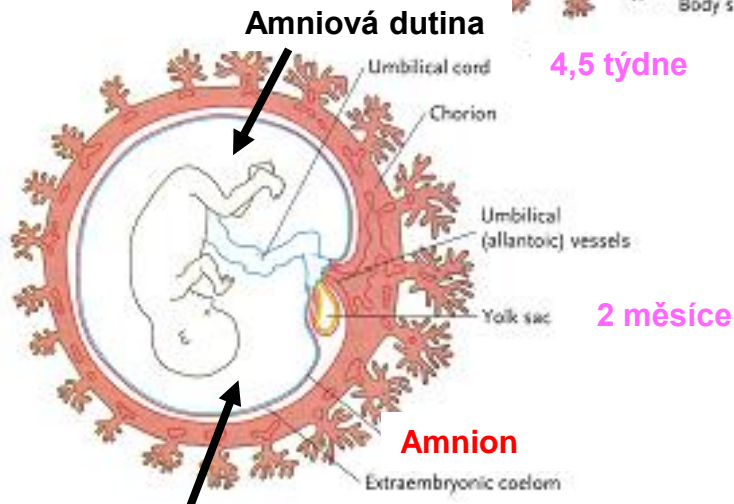
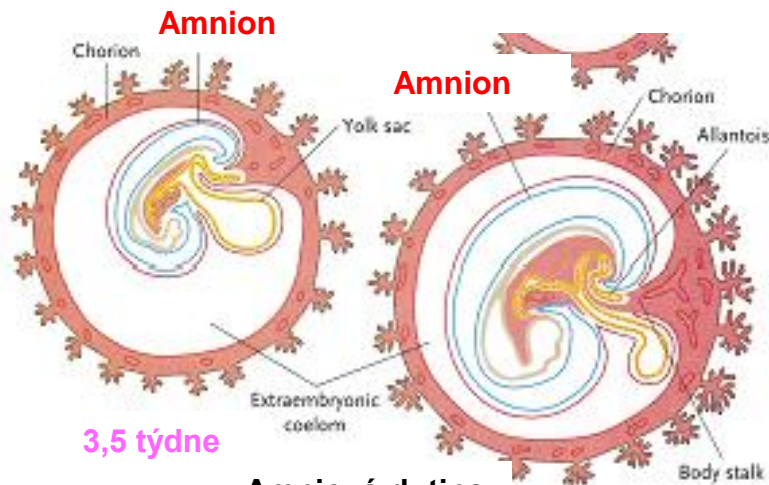

Funkce lantois:

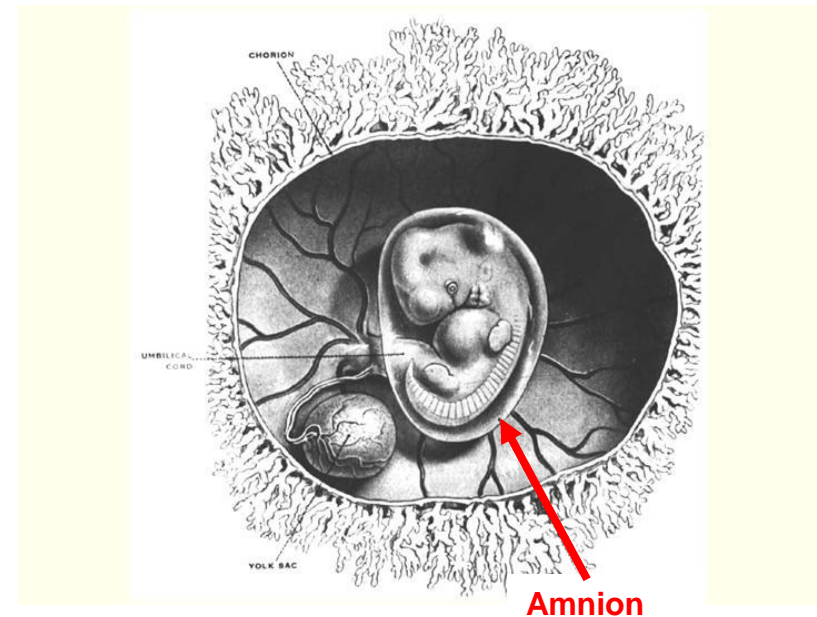
- u člověka rudimentární struktura
- cévy alantois – **umbilikální žíly a tepny**
- 2. měsíc – extramembryonální část degeneruje
- 3. měsíc – intraembryonální část – urachus (spoj s močovým měchýřem)

Extraembryonální struktury – amnion (vnitřní plodový obal)

tenký, transparentní = plochý jednovrstvý ektodermový epitel + extraembryonální mezoderm (somatopleura)

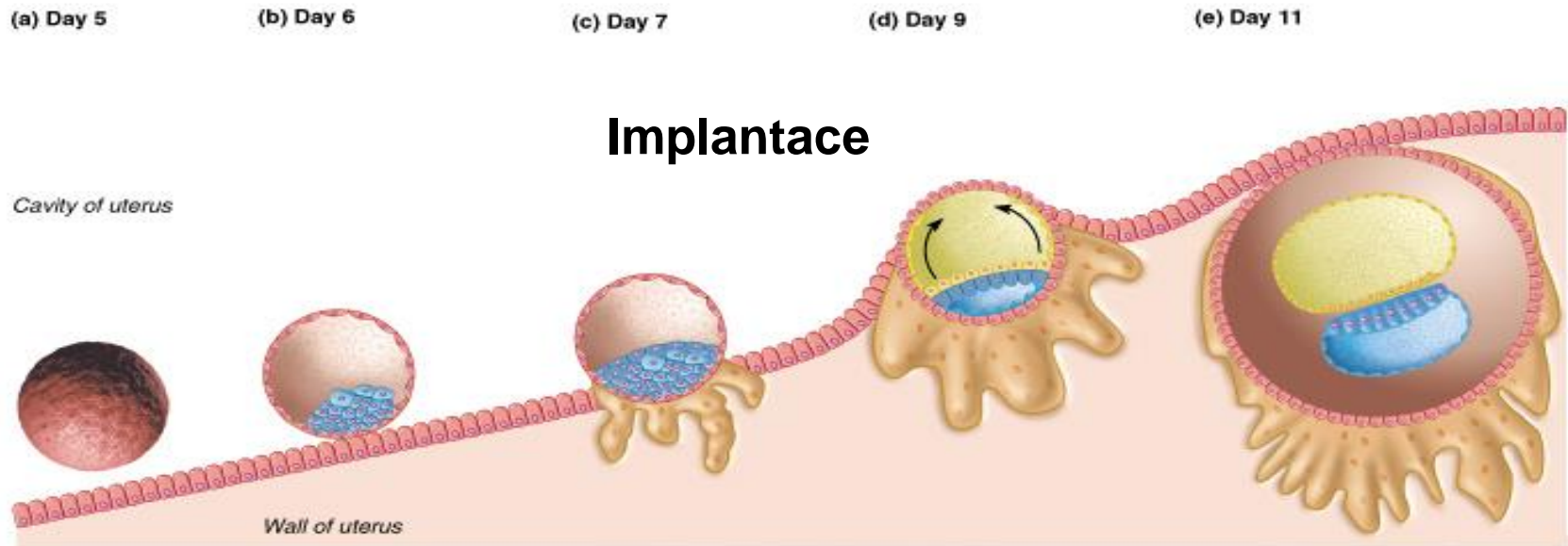
(amniotická tekutina = plodová voda)

Amniotická tekutina:

- 99% voda; 800 až 1000 ml poslední měsíc gravidity
- zdroj = difúze z endometria přes amniochorion
- zdroj = přestup přes placentu
- zdroj = přestup přes kůži plodu
- zdroj = exkrece ledvinami plodu (od 11. týdne)
- velmi rychlý obrát – průchod tělem plodu (trávicí, dýchací)
- funkce – volný pohyb bez adheze (prostor pro symetrický růst)
- funkce – bariéra (teplota, mechanické poškození, infekce)
- funkce – chemická homeostáza

Extraembryonální struktury – chorion (zevní plodový obal)

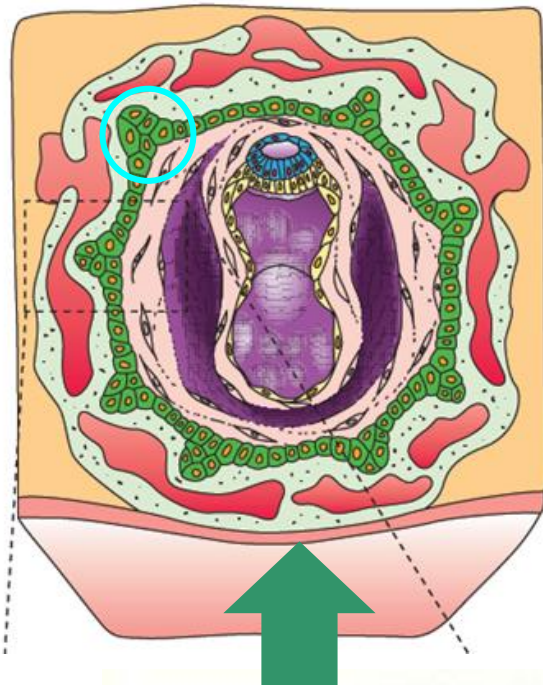
Copyright © Pearson Education, Inc., publishing as Benjamin Cummings.

Syncytiotrofoblast invaduje
do okolního stromatu

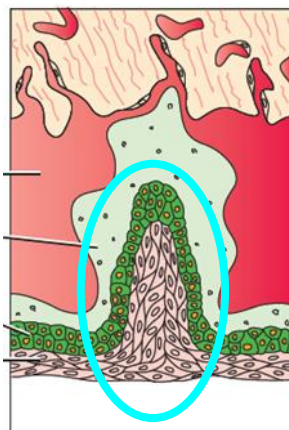

Extraembryonální struktury – chorion - choriové klky

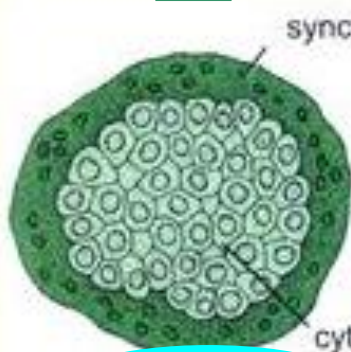
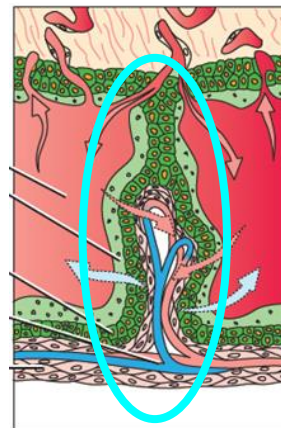
Den 11 až 13

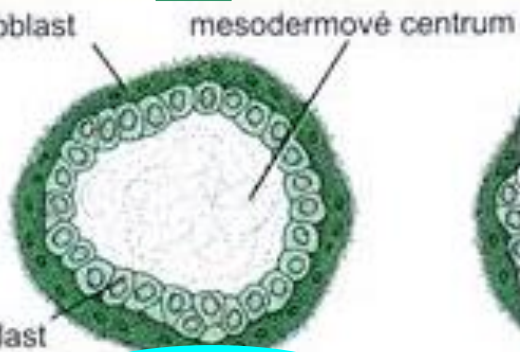
Den 16

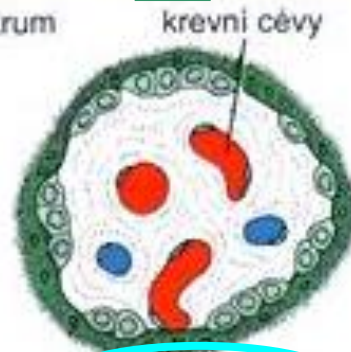
Konec 3. týdne

A primární klk

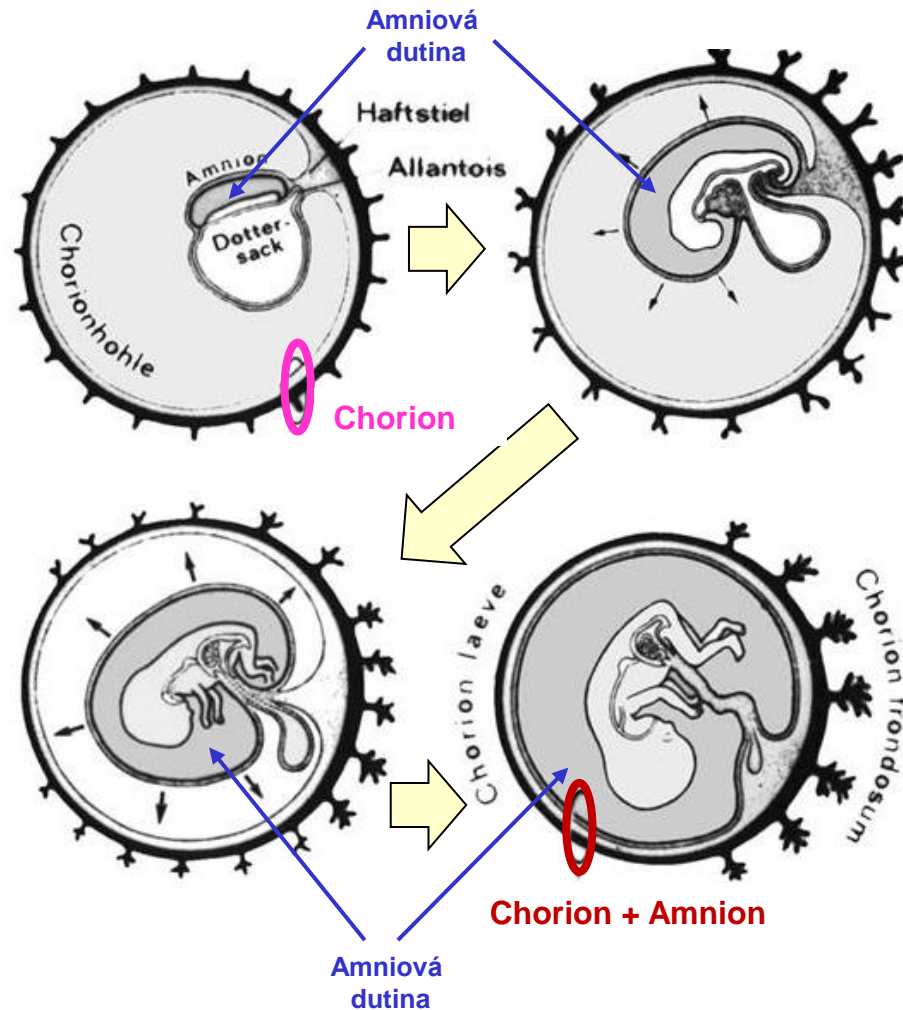

B sekundární klk

C terciární klk

Extraembryonální struktury – chorion + expanze amnia

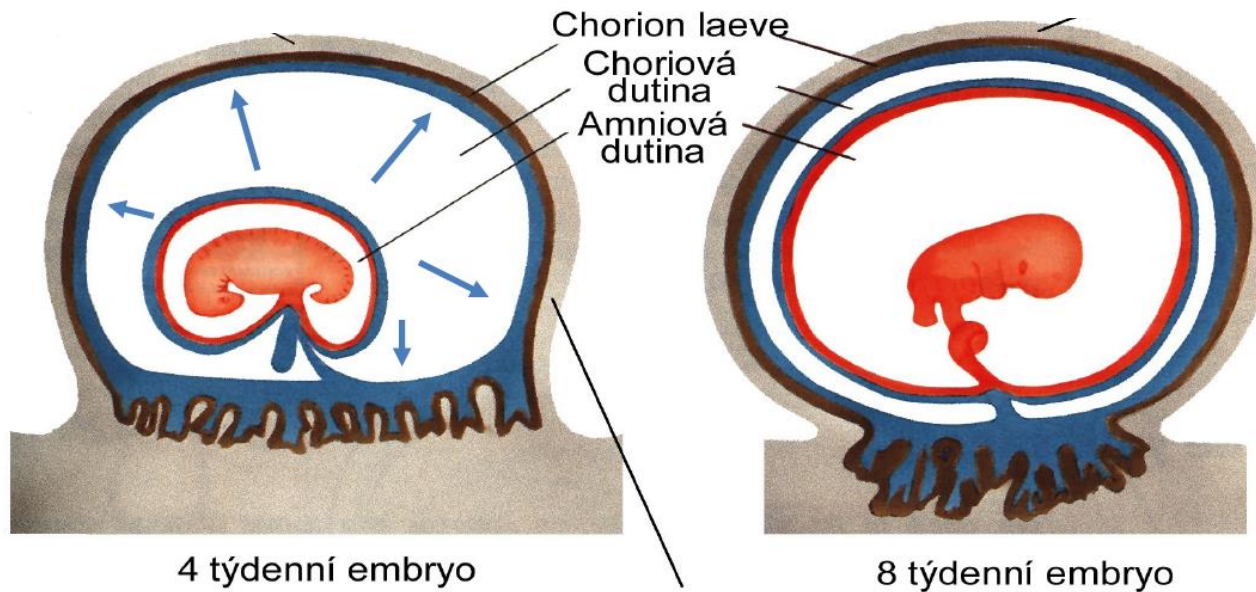

Extraembryonální struktury – růst amnia a choria

CHORION = cytotrofoblast + mezoderm (ex.)

AMNION = mezoderm (ex.) + ektoderm

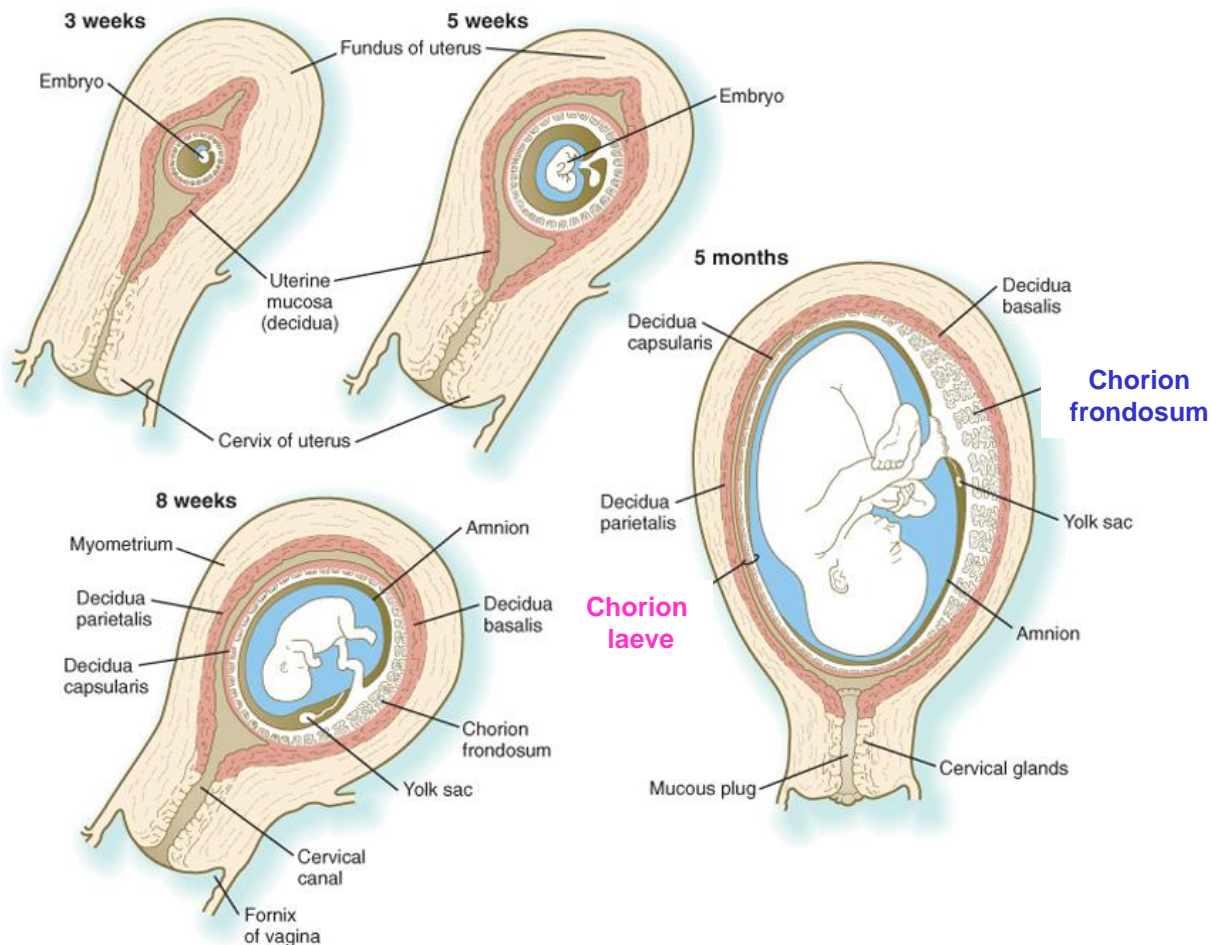
RŮST AMNIOVÉ A CHORIOVÉ DUTINY

Extraembryonální struktury – chorion – *frondosum x laeve*

Ch. frondosum – křkaté

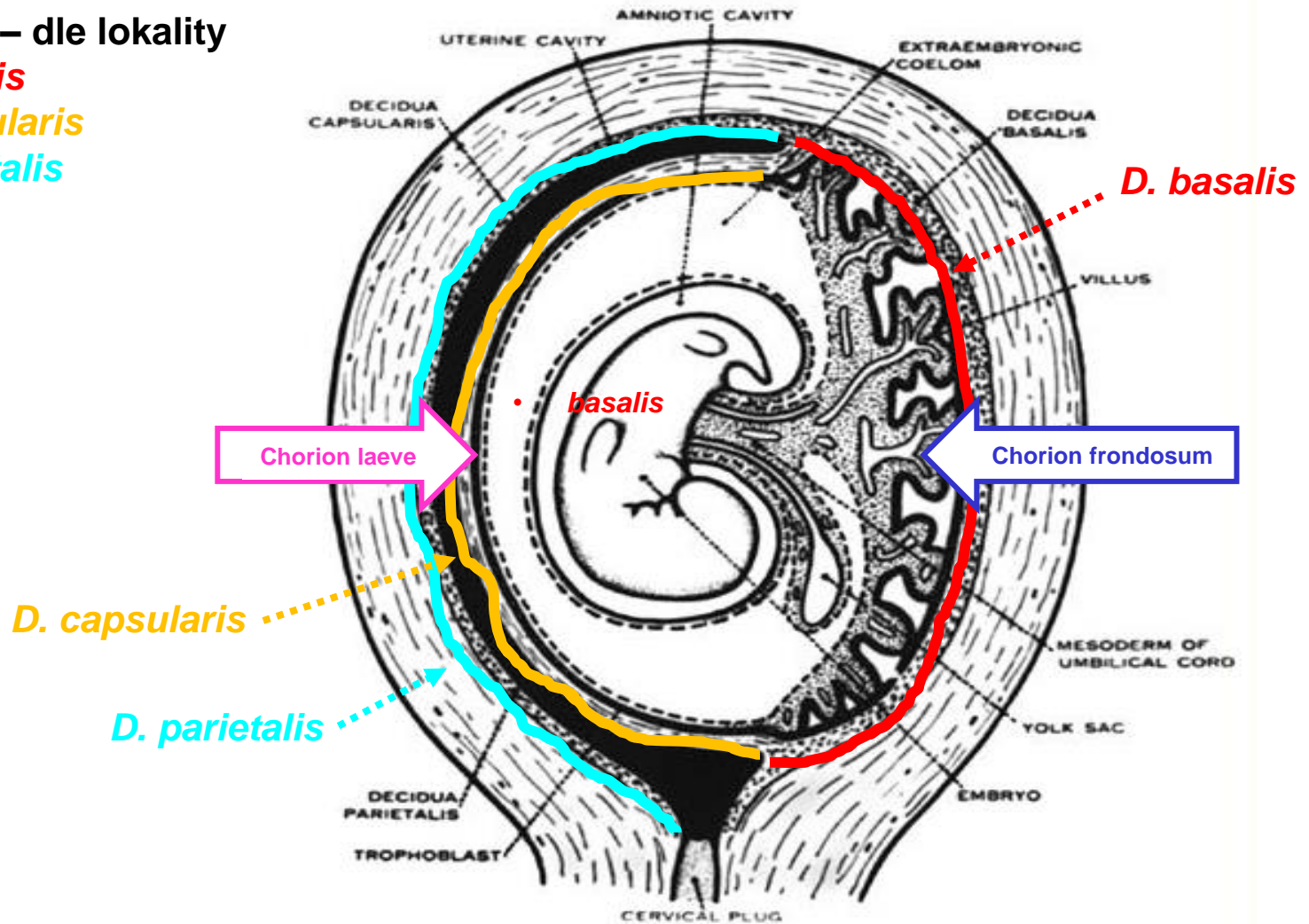
Ch. laeve - hladké

Extraembryonální struktury – chorion – decidua

Decidua – dle lokality

- *basalis*
- *capsularis*
- *parietalis*

Decidua basalis – mezi embryem a myometriem

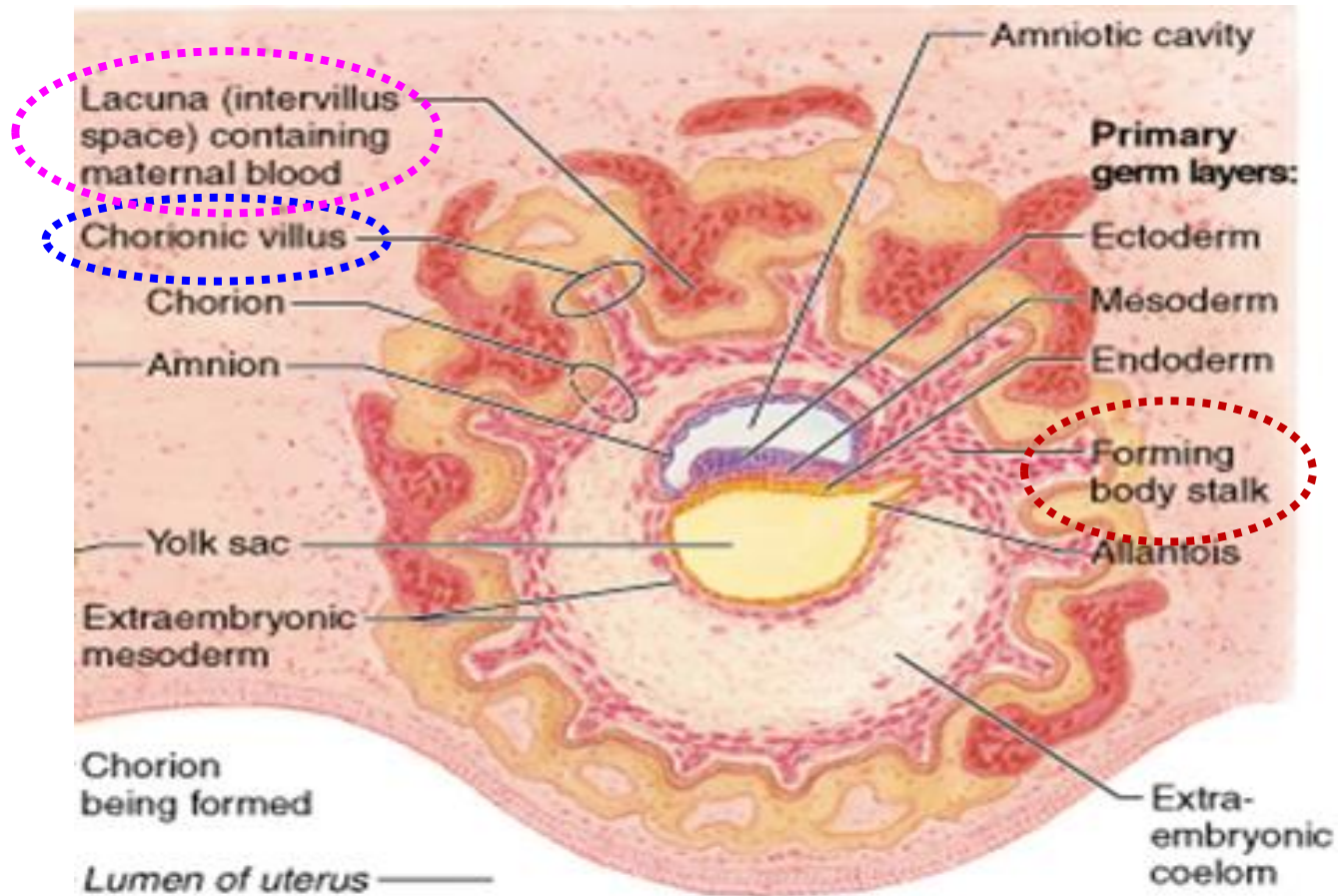
Decidua capsularis – mezi embryem a děložní dutinou (postupně se ztenčuje)

Decidua parietalis – protilehá stěna děložní dutiny

Extraembryonální struktury – chorion – decidua

Extraembryonální struktury – chorion – placenta

(c) 16-day embryo

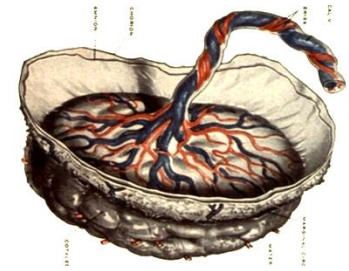
Choriové klky – prstovité výběžky embryonální tkáně, které přicházejí do kontaktu s krvácejícím endometriem

Deciduální buňky – fibroblasty endometria (velké, kubické, velmi aktivní proteosyntéza)

Placenta – silný disk tvořený choriovými klky a deciduálními buňkami (vytvořena na začátku 4. měsíce)

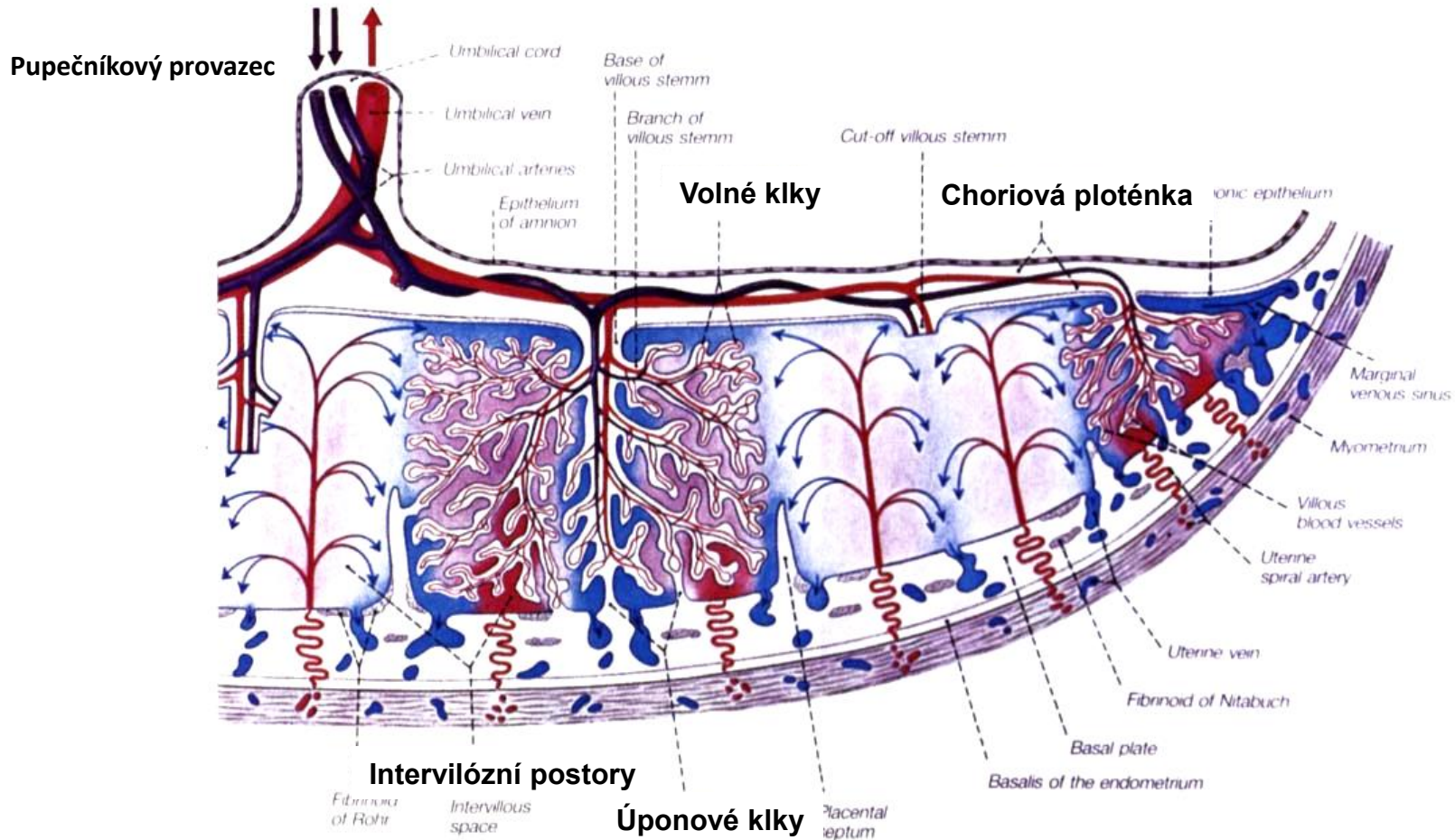
diskovitá
15 – 20 cm
400 – 600 g

Placenta

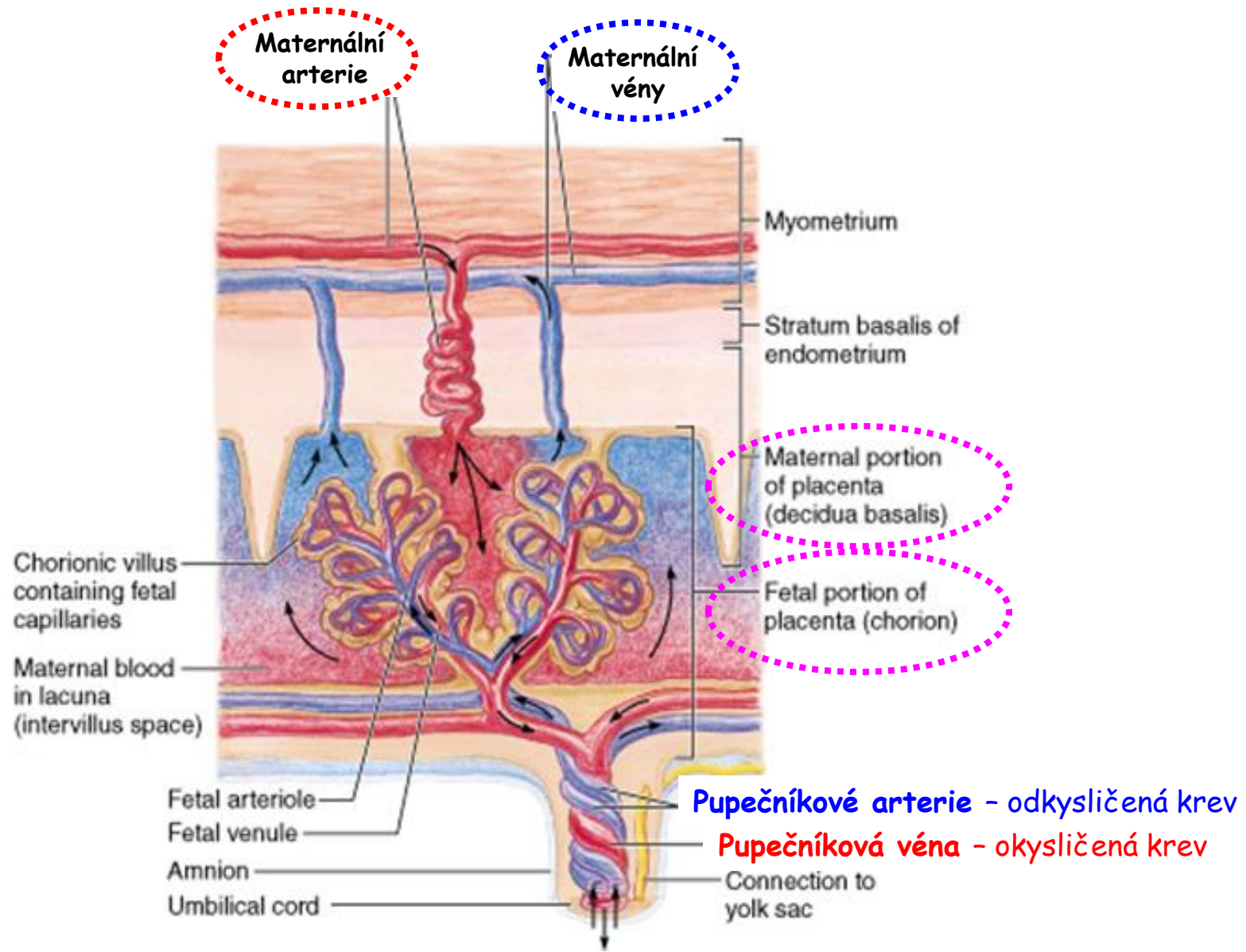
Discoidalis + Hemochorialis

- **pars fetalis** – choriová ploténka, choriové klky (úponové, volné = terminální)
- **pars materna** – decidua basalis
- **intervilózní prostory** – vznikají postupnou expanzí lakun

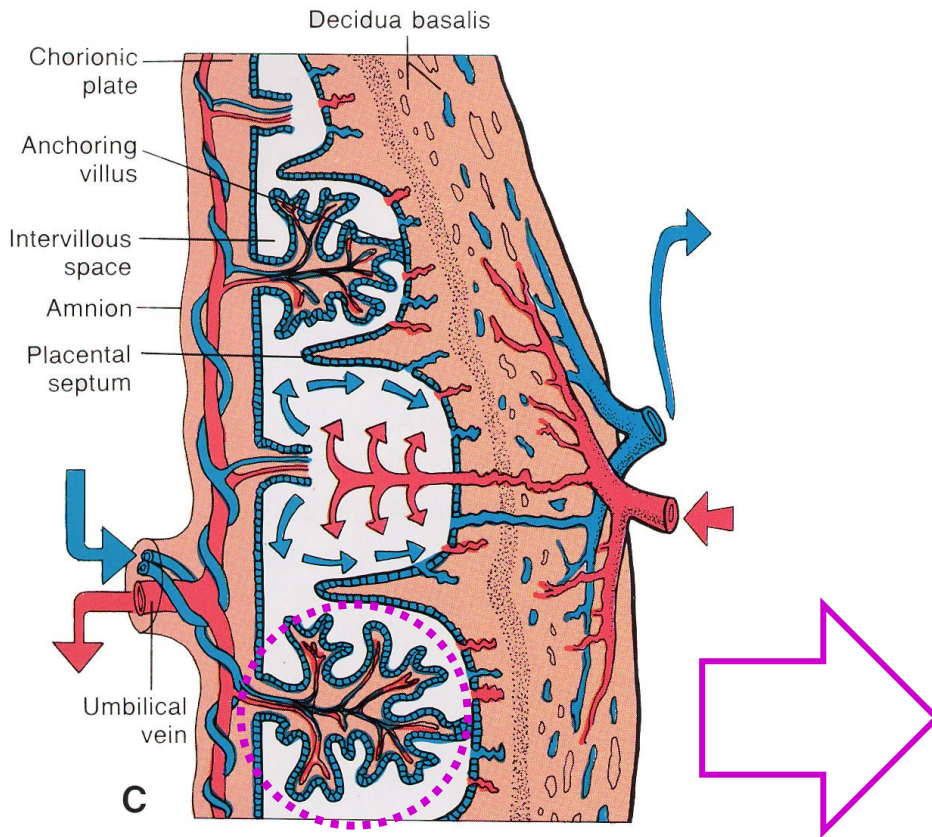

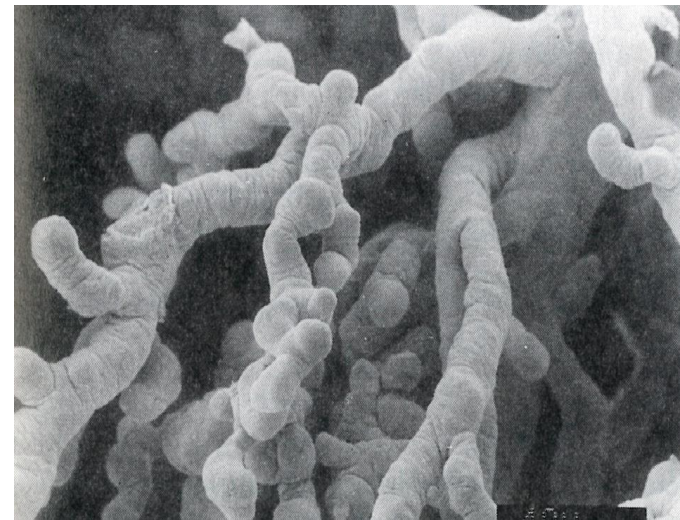
Placenta – cirkulace krve

Placenta – terminální klky

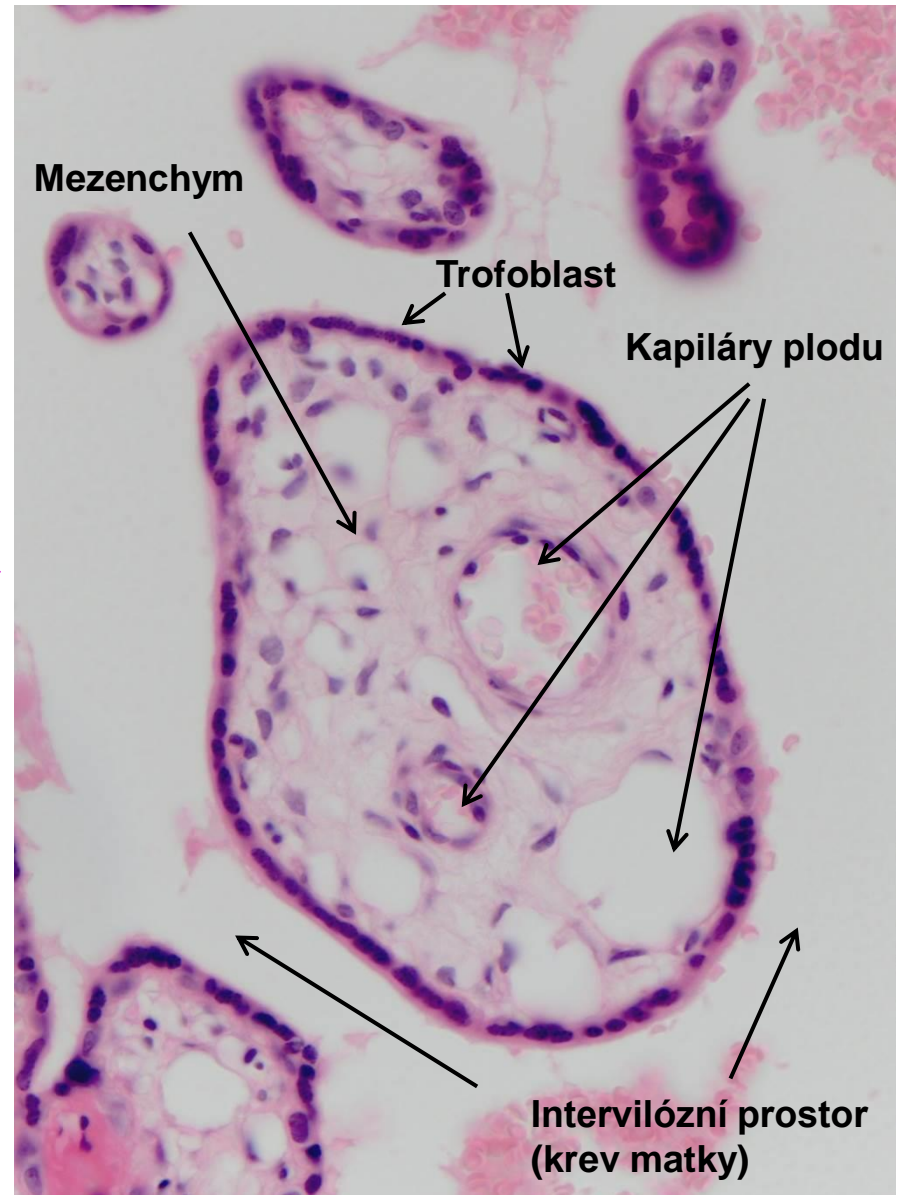
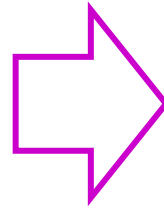
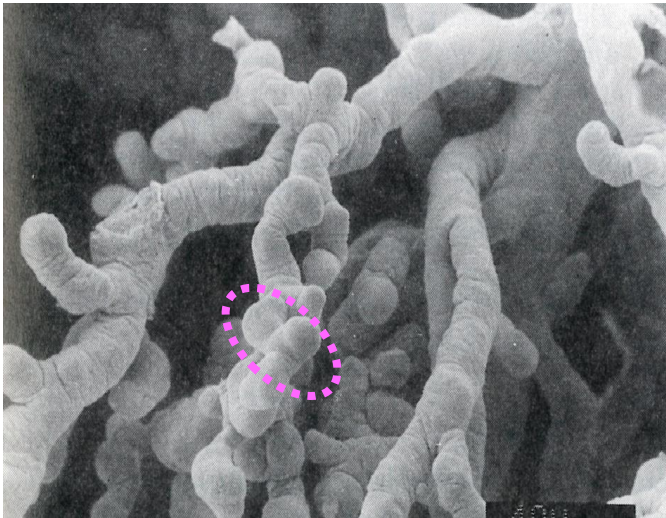

Terminální klky – člověk – konec gravidity

Placenta - fetomaternální bariéra

Terminální klky – člověk – konec gravidity

Bariéra = 5 vrstev

- Endotel kapilár plodu
- Bazální membrána endotelu
- *Mezenchym klku* (extraembr. mezoderm)
- Bazální membrána buněk trofoblastu
- Buňky cyto- a syncytio-trofoblastu

od 5. měsíce cytotrofoblast ztrácí souvislost

Placenta - fetomaternální bariéra

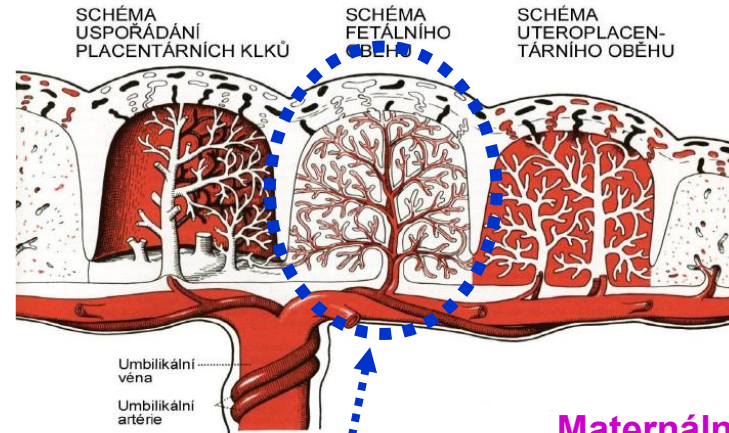

Bariéra = 5 vrstev

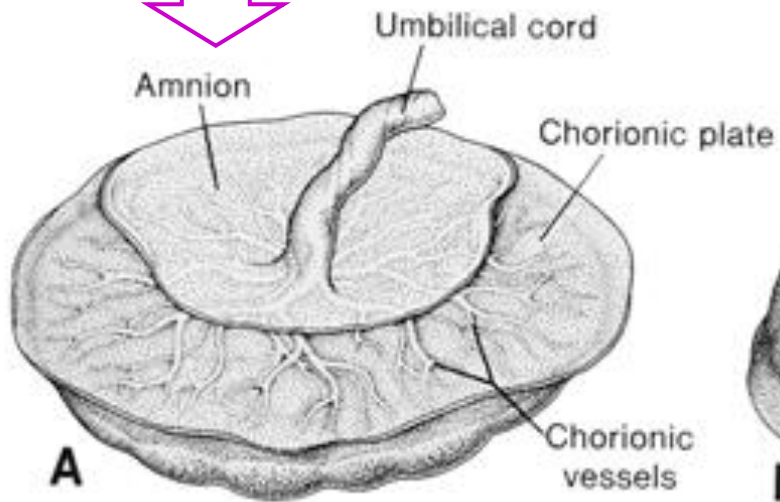
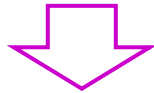
- Endotel kapilár plodu
- Bazální membrána endotelu
- *Mezenchym klku* (extraembr. mezoderm)
- Bazální membrána buněk trofoblastu
- Buňky cyto- a syncytio-trofoblastu

od 5. měsíce cytotrofoblast ztrácí souvislost

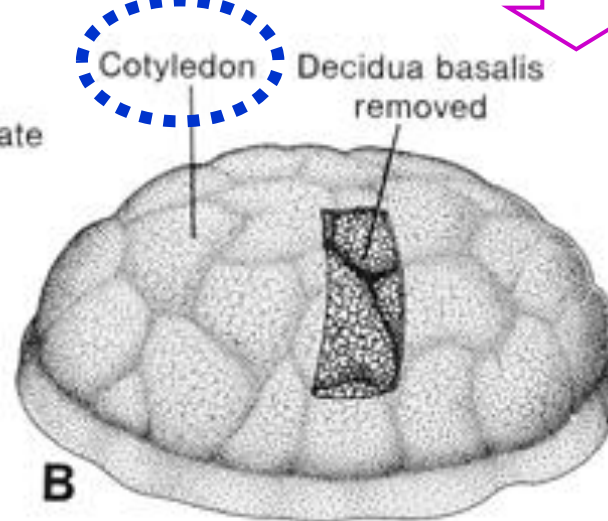
Placenta - kotyledony

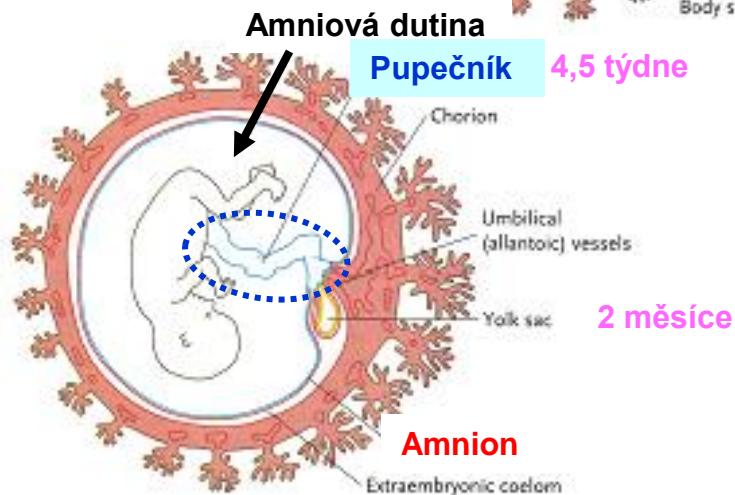
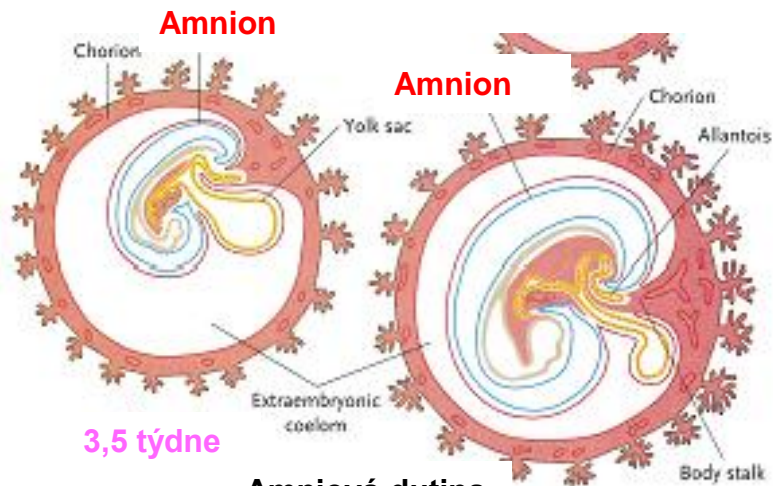
Fetální povrch

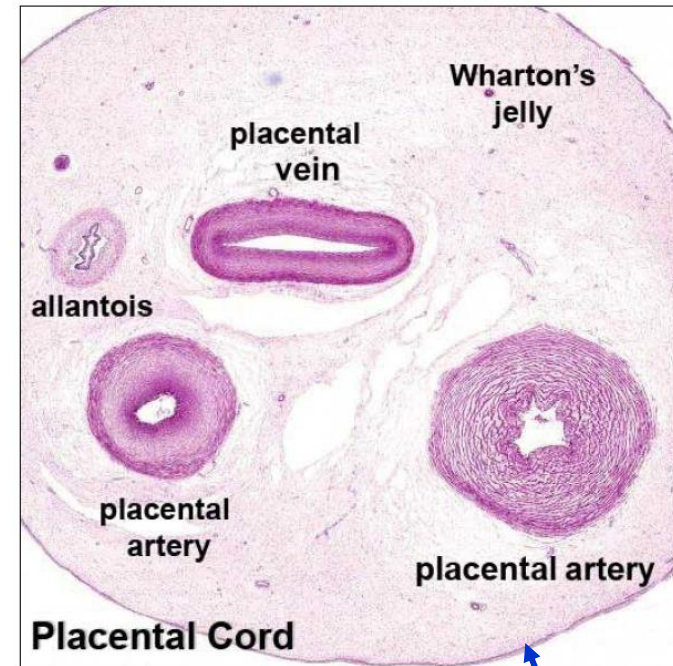
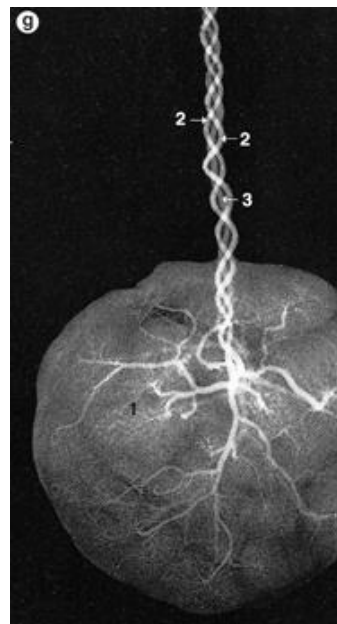
Maternální povrch

Placenta - pupečník

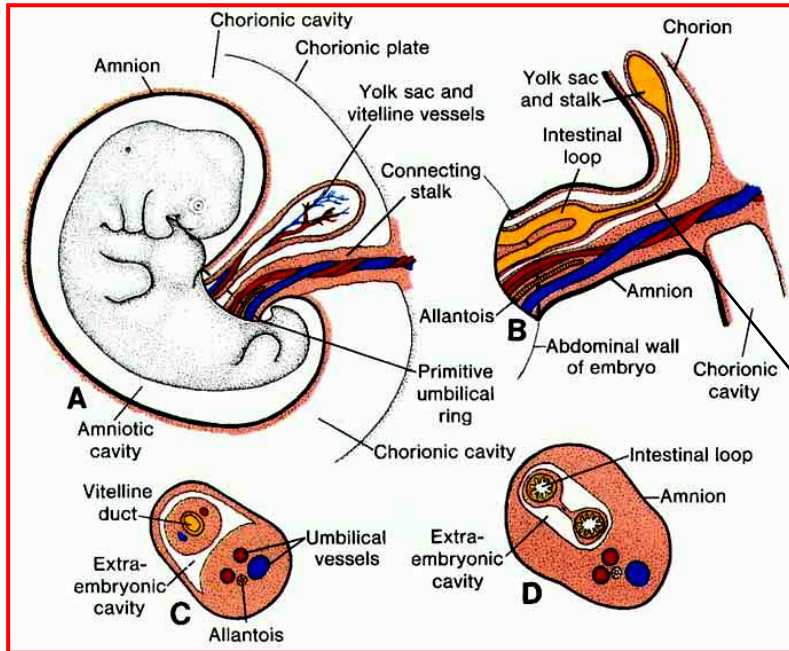
Amniová dutina
(amniová tekutina = plodová voda)

Ektoderm amnia

- průměr 1,5 až 2 cm
- délka 50 až 60 cm
- 1x vena + 2x arterie (spirálovitý průběh)
- Whartonův rosol – řídké vazivo

Placenta - pupečník

1-Connecting stalk:

Allantois

Umbilical vessels (two arteries & one vein), they all embedded in

Wharton's jelly (extra embryonic mesoderm)

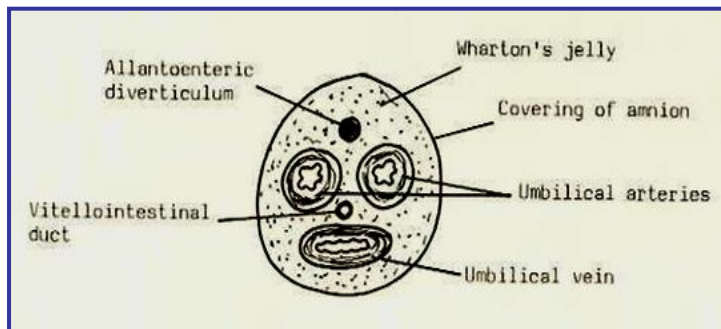
2-Yolk stalk (Vitello-intestinal duct):

(Ductus omphaloentericus)

A narrow, elongated duct which connects gut to yolk sac

It contains **Vitelline Vessels**

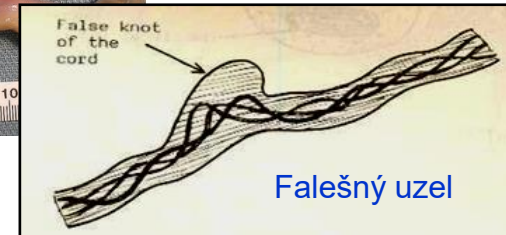
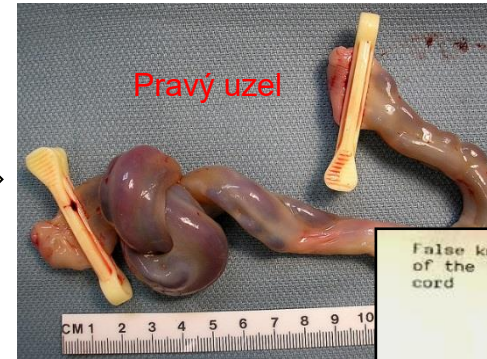
(Later on, it is obliterated and the vitelline vessels disappear).

Pupečník - abnormality

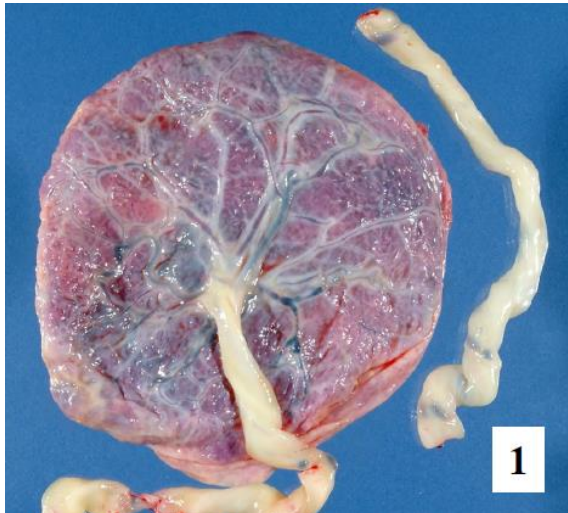
- Krátký pupečník < 40 cm
- Dlouhý pupečník > 60 cm
- Absence jedné arterie – hypotrofie plodu

Pravý uzel
Strangulace plodu
Prolaps pupečníku

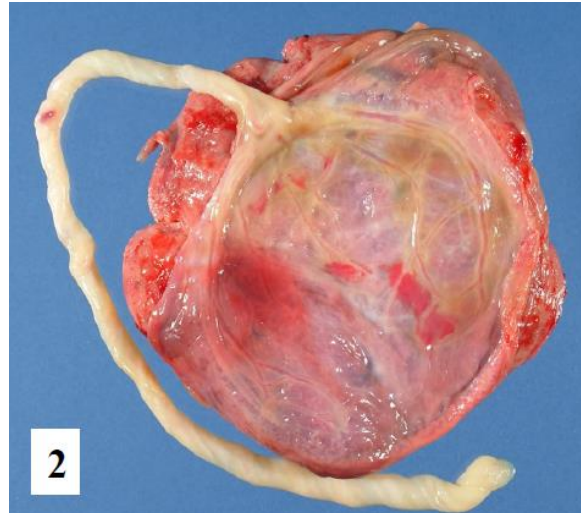

Úpon pupečníku k placentě

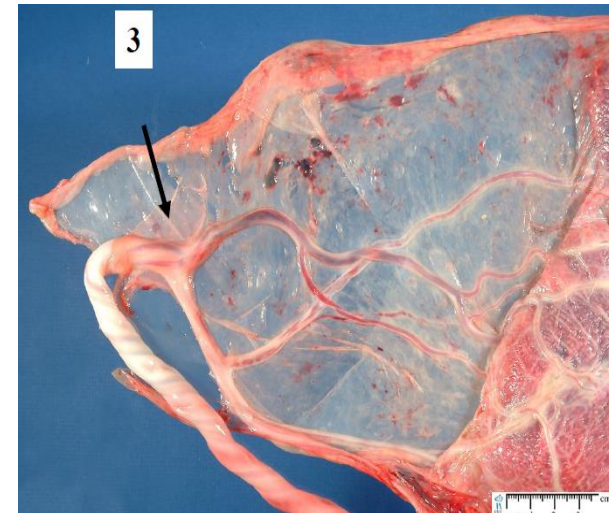
Insertio centralis (normální)

Insertio marginalis

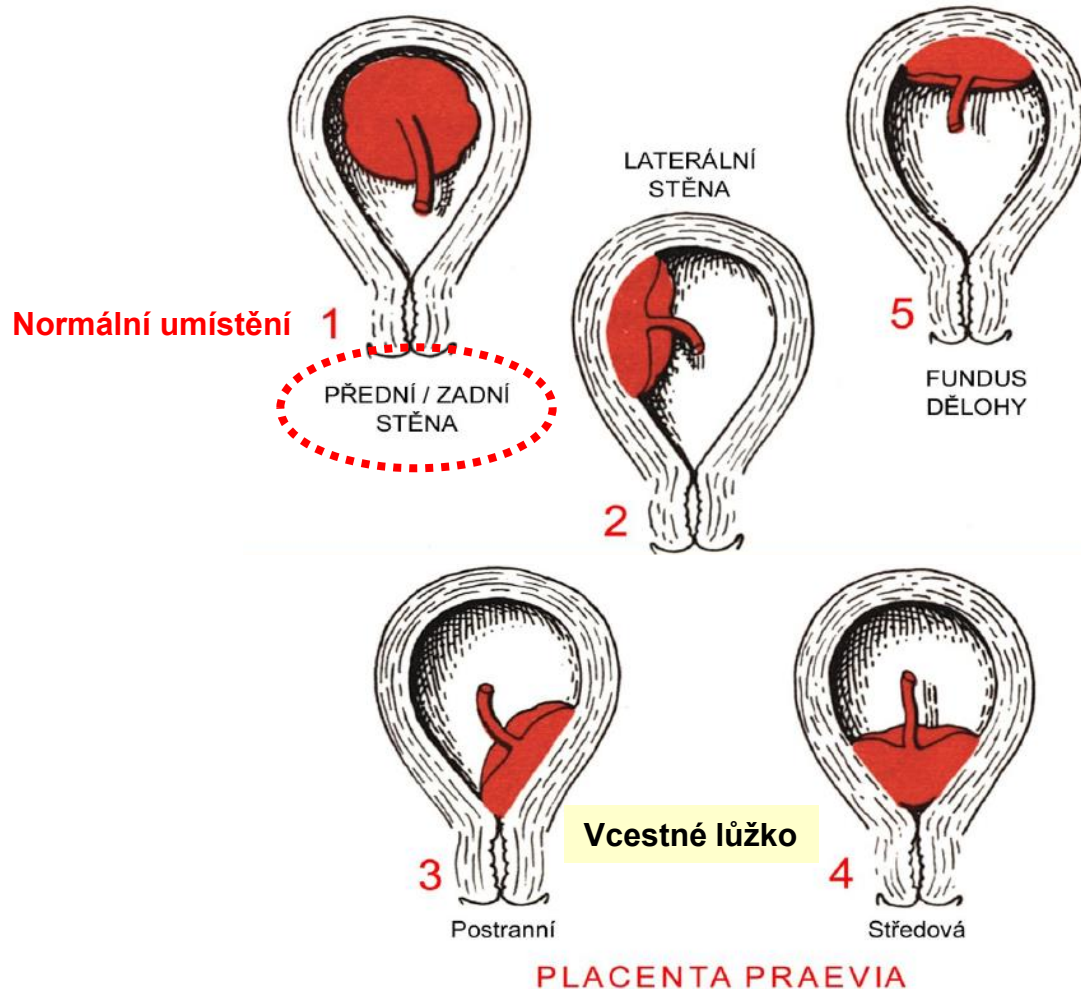
Insertio veluminosa (k chorion laeve)

Placenta – abnormality 1

UMÍSTĚNÍ PLACENTY V DĚLOZE (podle četnosti)

Uložení placenty (ve vztahu k myometriu)

- **Placenta accreta**

přirostlá k myometriu

- **Placenta increta**

vrostlá do myometria

- **Placenta percreta**

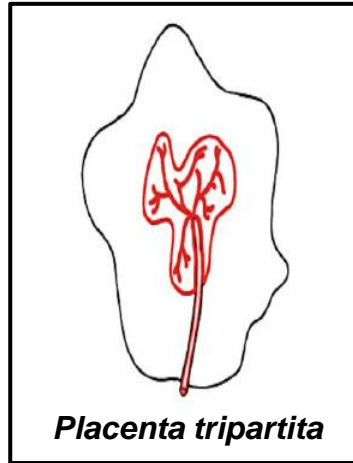
prorostlá skrz myometrium

Placenta – abnormality 2

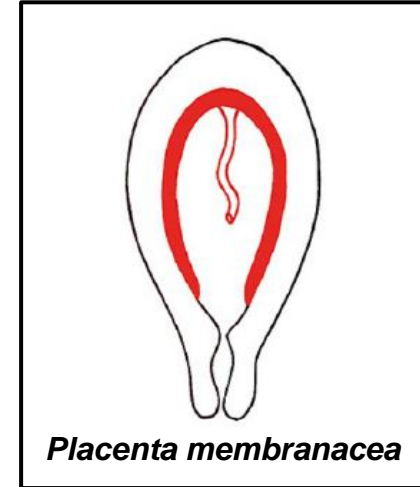
Tvar a organizace placenty

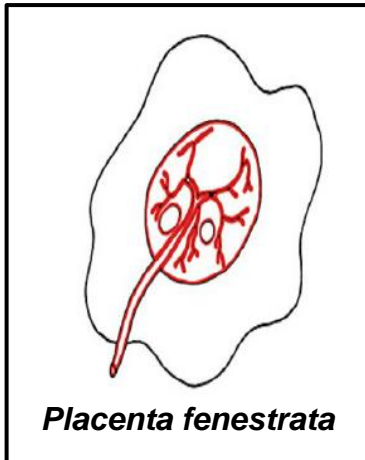
Normální placenta

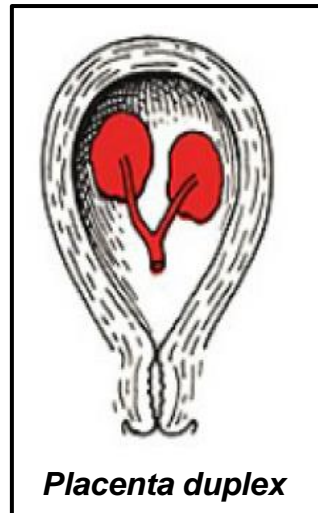
Placenta tripartita

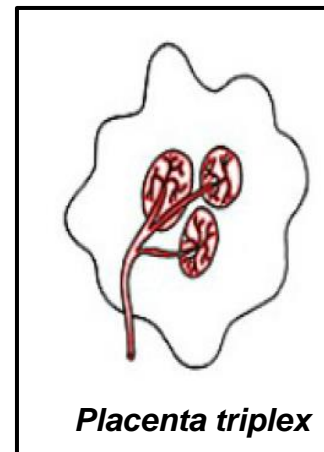
Placenta membranacea

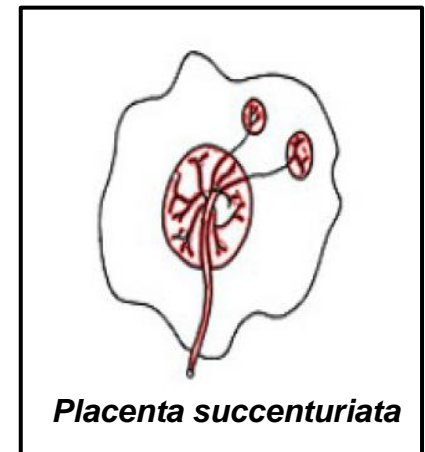
Placenta fenestrata

Placenta duplex

Placenta triplex

Placenta succenturiata

Placenta – vícečetná těhotenství 1

DVOJČATA

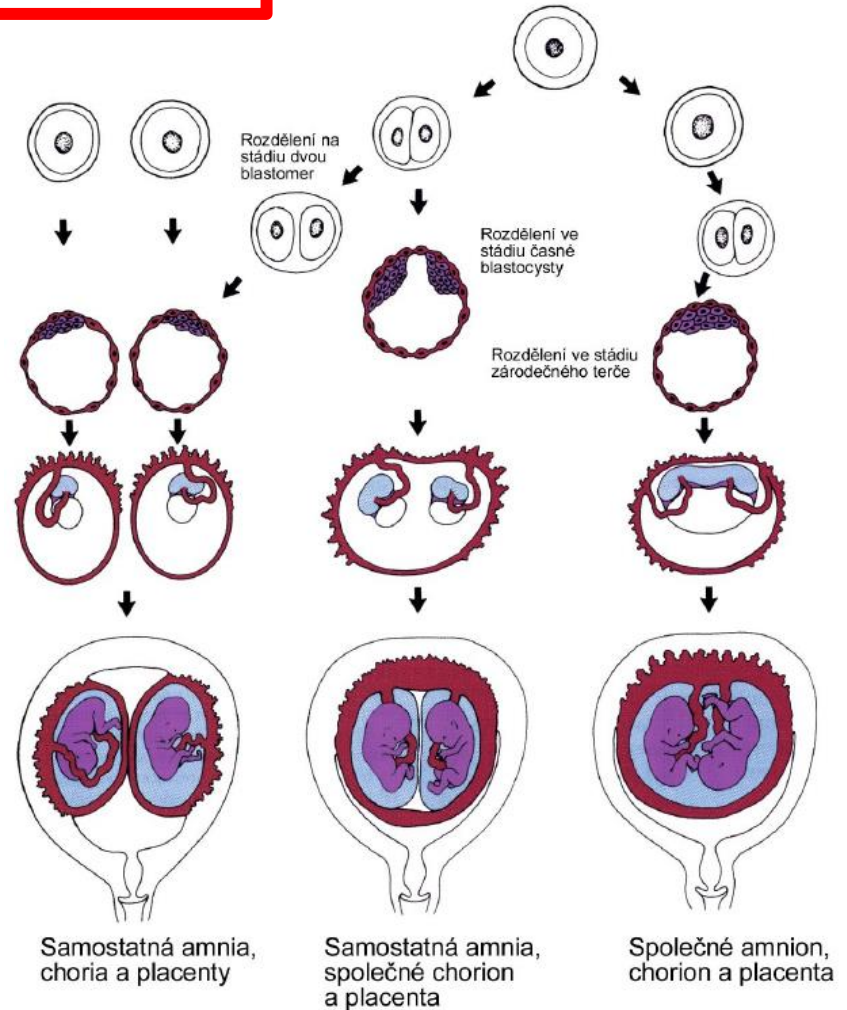
DVOJVAJEČNÁ

JEDNOVAJEČNÁ

2 oocyty + 2 spermie

2 amnia + 2 choria + 2 placenty

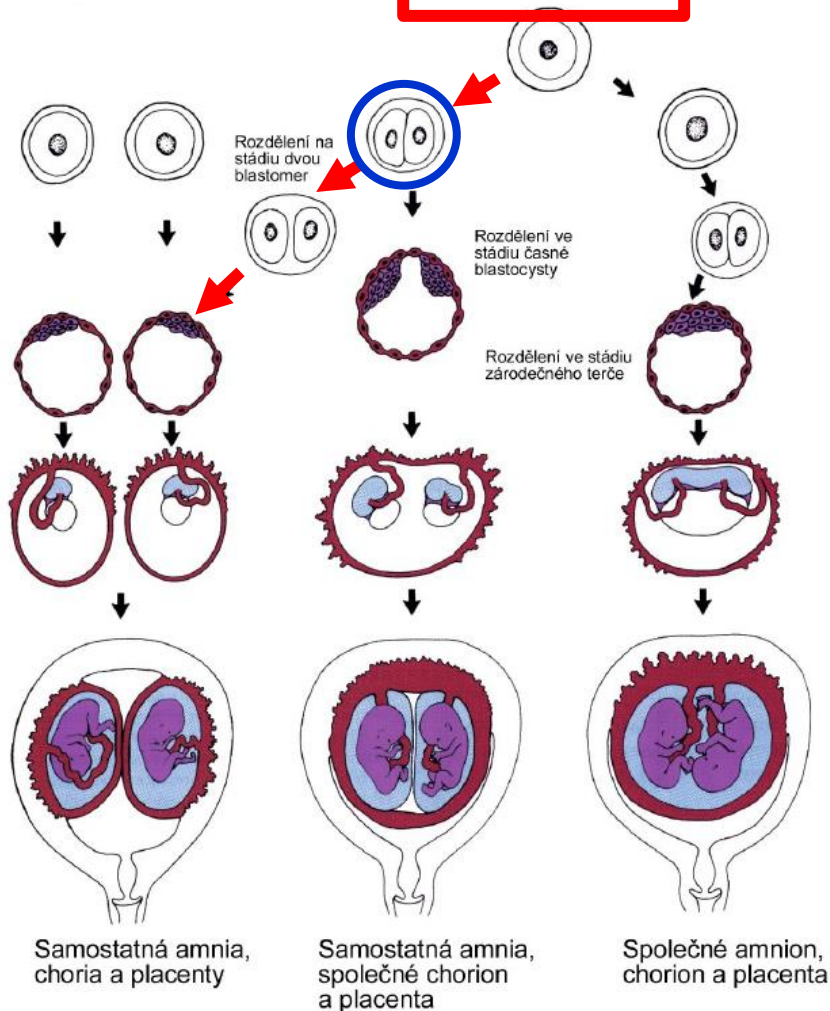

Placenta – vícečetná těhotenství 2

DVOJČATA

DVOJVAJEČNÁ

JEDNOVAJEČNÁ

1 oocyt + 1 spermie

rozdělení ve stádiu 2 blastomer

2 amnia + 2 choria + 2 placenty

(jako dizygotická dvojčata)

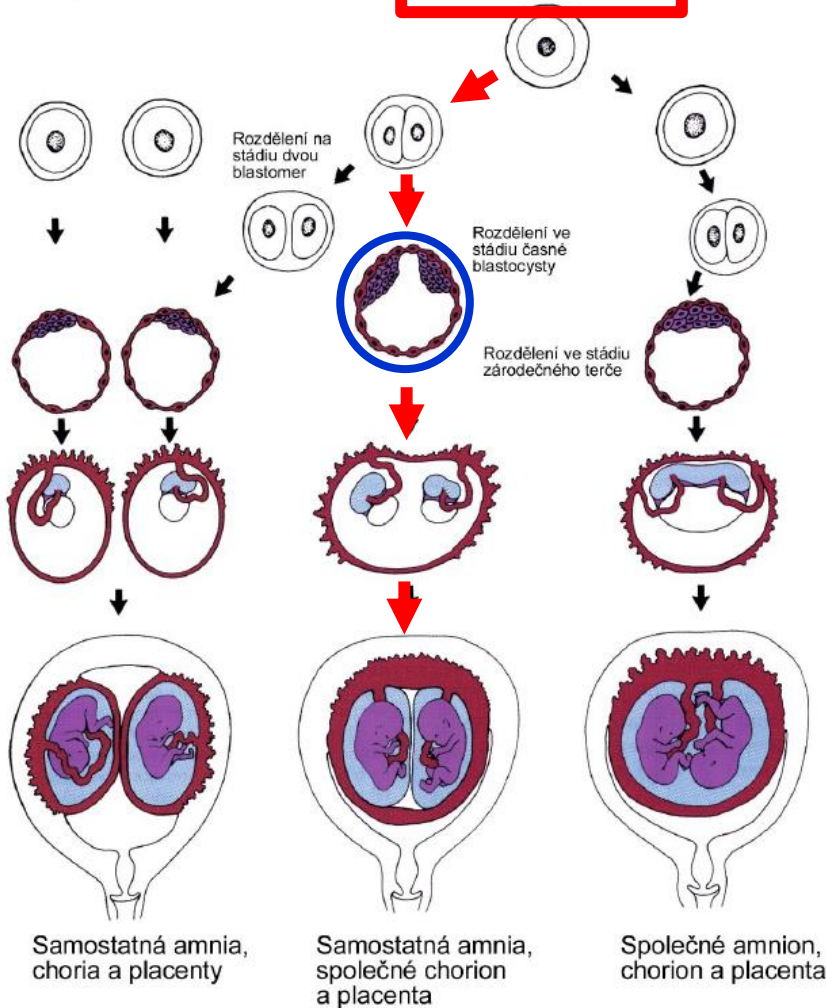
Placenta – vícečetná těhotenství 2

DVOJČATA

Nejčastější dvojčata – 65 %

DVOJVAJEČNÁ

JEDNOVAJEČNÁ

1 oocyt + 1 spermie

rozdělení embryoblastu ve stádiu blastocysty

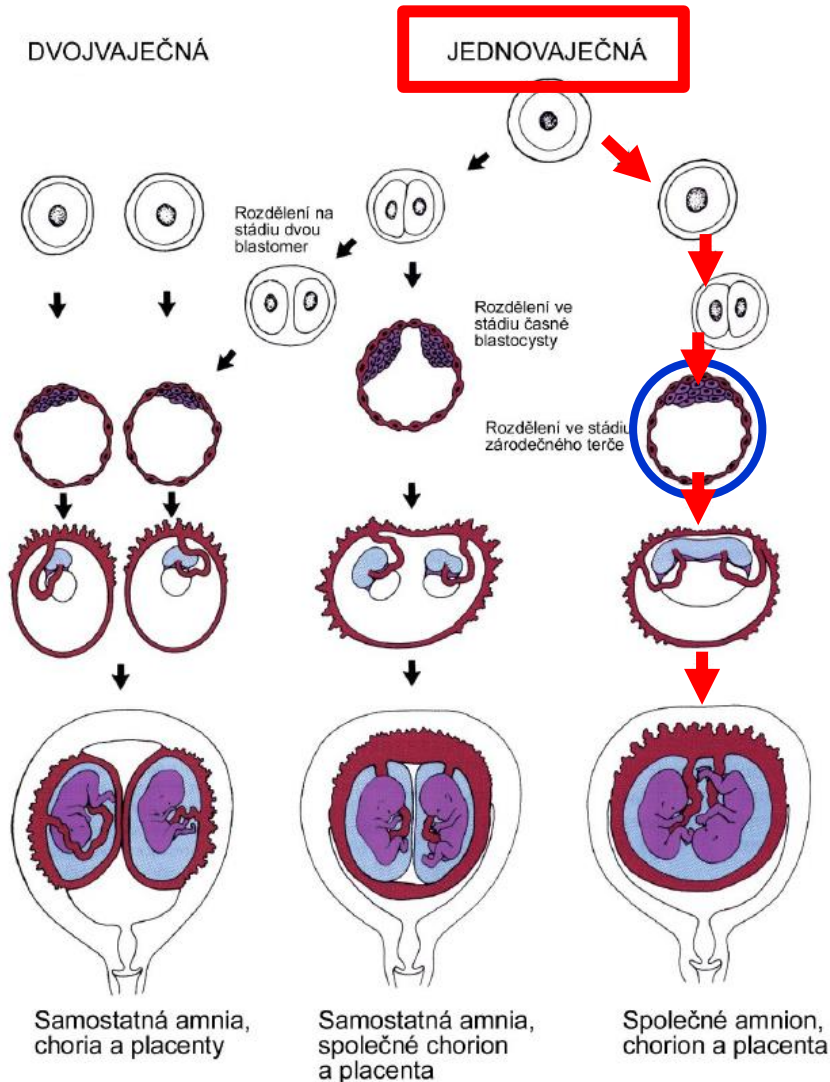
Trofoblast společný oběma zárodkům

2 amnia + 1 chorion + 1 placenta

(monochoriální, diamniotická)

Placenta – vícečetná těhotenství 3

DVOJČATA

1 oocyt + 1 spermie

**rozdělení embrya
ve stádiu zárodečného terčiku**

Trofoblast i amnion
společné
oběma zárodkům

1 amnion + 1 chorion + 1 placenta

(monochoriální, monamniotická)

Děkuji za pozornost !

**Otázky a komentáře na:
ahampl@med.muni.cz**